

GROEN LINKS

38e CONGRES
CONGRESKRANT
16 FEB 2019
IJSSELHALLEN
ZWOLLE

INHOUD

PRAKTISCHE INFORMATIE	3
AGENDA VAN HET CONGRES	6
ORDE VAN HET CONGRES	7
VERANTWOORDING INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE	11
VOORDRACHT KANDIDATEN PARTIJBESTUUR	13
VOORDRACHT KANDIDATEN TOEZICHTRAAD	17
VOORDRACHT KANDIDATEN INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE	21
VOORDRACHT KANDIDATEN REFERENDUMCOMMISSIE	23
VOORDRACHT KANDIDATEN CONGRESPRESIDIUM	24
VOORDRACHT KANDIDATEN EGP DELEGATIE	26
VOORSTEL GOEDKEUREN JAARREKENING 2017	30
AMENDEMENTEN VOOR VERANDERING, VERKIEZINGSPROGRAMMA EUROPESE VERKIEZINGEN 2019	31
VERANTWOORDING TOEZICHTRAAD	46
VERANTWOORDING PARTIJBESTUUR	49
VERANTWOORDING GROENLINKS AFVAARDIGING NAAR DE EUROPESE GROENE PARTIJ	52
VERANTWOORDING FRACTIE EUROPEES PARLEMENT	54
VERANTWOORDING EERSTE KAMER FRACTIE	61
VERANTWOORDING TWEEDE KAMER FRACTIE	64
LEES VERDER IN DE DAGKRANT	69

PRAKTISCHE INFORMATIE

38^E GROENLINKS CONGRES / 16 FEBRUARI 2019 / DEUREN OPEN: 10.00 UUR
DUUR CONGRES: 11.00 – 16.30 UUR / INTRODUCTIE VOOR NIEUWE LEDEN START
OM 10.30 UUR / IJSSELHALLEN / RIETEWEG 4 / 8011 AB ZWOLLE

ORGANISATIE CONGRES

Het congres is georganiseerd door het partijbestuur en de orde van het congres is de verantwoordelijkheid van het congrespresidium. De leden van het presidium zijn: Jaap van der Heijden (voorzitter), Belinda van Meerkerk, Gijs van der Kroef, Mickie van de Loo, Max Tollenaar, Coos Hoebe, Mariska Kortie, Jaco van der Veen. De dagvoorzitter en het presidium zijn te benaderen via de organisatietafel voor in de zaal. Naast deze mensen lopen er vandaag tientallen medewerkers en vrijwilligers van GroenLinks rond. Zij maken deze dag mogelijk en proberen de bezoekers zo goed mogelijk te woord te staan.

OPENBAAR VERVOER

De IJsselhallen bevindt zich op loopafstand van het NS Station Zwolle. Je bereikt de IJsselhallen lopend in ongeveer 10 minuten. Neem de uitgang Centrum van het station Zwolle. Ga meteen linksaf en volg de Westerlaan. Steek aan het eind daarvan de Veerallee/Willemskade over. Loop ongeveer 10 meter naar rechts en ga linksaf, de Emmastraat door. Steek nu rechtdoor de parkeerplaats over en loop linksom langs het IJsselhallen-complex.

AUTO

De IJsselhallen ligt langs de A28 en is dus goed met de auto bereikbaar. Op het parkeerterrein kan gratis geparkeerd worden. We adviseren je aan de linkerkant van het parkeerterrein te parkeren, dat is het dichtst bij de ingang.

AANMELDBALIE

Vanaf 10.00 uur is de IJsselhallen open voor publiek. Bij aankomst meld je je bij de aanmeldbalie waar een envelop voor je klaarligt met alle benodigdheden voor het congres. Ook krijg je bij deze balie de dagkrant. Hierin vind je de laatste informatie en eventuele wijzigingen met betrekking tot het congres. Je kunt de dagkrant vanaf 14 februari downloaden via *congres.groenlinks.nl*.

AANMELDENVELOP

Als je stemrecht hebt, vind je in je aanmeldenvolp stembriefjes, een voucher voor een stemkastje en een spreekbon en reserve-spreekbon. In de zaal kun je je stemkastje ophalen tegen inlevering van de voucher. Vergeet niet je stemkastje weer in te leveren bij het verlaten van de zaal! Lees meer over stemwijze en spreekbonnen in 'de orde van het congres'. De dagvoorzitter laat gedurende het congres weten hoe er gestemd dient te worden.

LUNCH

De IJsselhallen heeft 3 lunchopties voor ons samengesteld, die je van te voren kunt kopen. Dat doe je via deze pagina. Wanneer je lunch betaald is, krijg je een email met een bevestiging. Tijdens het congres staat je lunch voor je klaar. Die haal je af op vertoon van je bevestigings-mail. Je kunt tot 14 februari, 12.00 uur, lunch via congres.groenlinks.nl bestellen.

WAAROM ZOU JE VAN TE VOREN JE LUNCH KOPEN?

- Je bent sneller aan de beurt, je lunch staat al voor je klaar.
- We gaan verspilling tegen, door van te voren al precies aan te geven wat we willen eten.
- Een van de lunchpakketten is veganistisch.

Tijdens het congres kun je ook nog je lunch aanschaffen, maar dan is het menu wat kleiner. Er is nu dus meer keuze!

Heb je een voedselallergie? Stuur dan een mailtje naar Martijn Kinket: m.kinket@libema.nl. Let op, dan hoef je niet je lunch via het online formulier te bestellen.

KOFFIE, THEE, DRANKEN

Gedurende de dag is er van alles te drinken verkrijgbaar aan de bar. Na afloop van het congres kun je nog napraten bij de borrel.

MUNTVERKOOP

Lunch, snacks en drankjes kunnen worden aangeschaft met munten die verkrijgbaar zijn in de IJsselhallen. Eind van de dag kun je je overgebleven munten terug verkopen aan de IJsselhallen, of doneren aan GroenLinks. In de IJsselhallen kan alleen gepind worden.

VOOR AANVANG VAN HET CONGRES: INTRODUCTIE NIEUWE CONGRESBEZOEKERS

Voor aanvang van het congres vindt er van vanaf 10.30 een introductie voor nieuwe congresbezoekers plaats in de plenaire zaal.

VERANTWOORDINGEN

De 'verantwoordingen' worden georganiseerd in twee rondes van 12.45 tot 13.00 uur en van 13.15 tot 13.30 uur. Elke verantwoording vindt plaats in de ruimtes boven de entreehal. Meer informatie hierover vind je in de dagkrant en tijdens het congres. Tijdens de verantwoordingen lichten vertegenwoordigers van de verschillende politieke gremia het beleid van de afgelopen maanden toe. Dit zijn: de Eerste- en Tweede Kamerfracties, het partijbestuur en de toezichtraad, de GroenLinks-delegatie in het Europees Parlement en de delegatie naar de Europese Groene Partij. Heb je een vraag, een opmerking, of ben je gewoon nieuwsgierig naar het werk van onze parlementariërs of bestuurders? Kom langs en ga in gesprek!

WIFI

Wil je tijdens het congres je blog bijhouden, twitteren of congresstukken raadplegen? Er is een draadloos KPN netwerk beschikbaar.

DE POP-UP STORE

Neem voorafgaand aan het congres en tijdens de pauze vooral een kijkje bij onze Pop-Up store! Hier verkopen we allerlei GroenLinks-items. Je kunt hier alleen pinnen.

WETENSCHAPPELIJK BUREAU GROENLINKS

Het wetenschappelijk bureau GroenLinks ontwikkelt en versterkt het groene en progressieve gedachtegoed. Het wetenschappelijk bureau is actief op het snijvlak van publiek debat, politiek en wetenschap. Meer weten over de activiteiten van het wetenschappelijk bureau en het geheel vernieuwde tijdschrift de Helling, met een aantrekkelijk aanbod speciaal voor congresbezoekers? Kom dan langs tijdens het congres!

DWARS

DWARS, GroenLinkse Jongeren is de onafhankelijke jongerenorganisatie van GroenLinks. Tijdens het congres kun je samen met DWARS lunchen. Ideaal voor congresbezoekers die nieuwsgierig zijn of gewoon een gezellige lunchtafel zoeken. Je vindt de DWARS lunchtafel in het horecagedeelte van de IJsselhal.

MEER DOEN VOOR GROENLINKS?

In het horecagedeelte van de IJsselhal vind je GroenLinks vrijwilligers en scouts die graag met je in gesprek gaan over hoe jij je talenten in kunt zetten binnen de partij: als vrijwilliger tijdens campagnes en events, of misschien wel als politiek vertegenwoordiger. Nieuwsgierig? We ontmoeten je graag!

AGENDA

- 10.00 DEUREN OPEN**
- 10.30 INTRODUCTIE VOOR NIEUWE CONGRESBEZOEKERS**
- 11.00 WELKOM DOOR LIJSTTREKKER PROVINCIE OVERIJSSSEL MANOUSCHKA MOLEMA / OPENING CONGRES / VASTSTELLEN CONGRESORDE**
- 11.10 VERKIEZING NIEUWE LEDEN EN HERBENOEMING LEDEN CONGRESPRESIDIUM**
- 11.15 GOEDKEUREN JAARREKENING**
- 11.20 BEKRACHTIGEN LIJSTTREKKERSCHAP BAS EICKHOUT VOOR DE EUROPESE PARLEMENTSVERKIEZINGEN**
- 11.25 VERKIEZINGEN NIEUWE LEDEN EGP DELEGATIE**
- 11.40 BESPREKEN EN VASTSTELLEN VAN PROGRAMMA EUROPESE VERKIEZINGEN 'VOOR VERANDERING'**
- 12.20 SPEECH BART JAN KROUWEL, WATER NATUURLIJK**
- 12.25 SPEECH JULIA MATSER, VOORZITTER DWARS**
- 12.30 LUNCH**
- 12.45 VERANTWOORDINGEN, RONDE 1**
- 13.00 DEADLINE INDIENEN ACTUELE MOTIES**
- 13.15 VERANTWOORDINGEN, RONDE 2**
- 13.45 EINDE LUNCH, HERVATTEN CONGRESORDE**
- 13.45 SPEECH PARTIJVOORZITTER A.I. JEROEN POSTMA**
- 13.55 BEHANDELING (ACTUELE) MOTIES**
- 14.20 HERBENOEMING LEDEN REFERENDUMCOMMISSIE**
- 14.25 VERKIEZING NIEUWE LEDEN TOEZICHTRAAD**
- 14.40 THEEPAUZE**
- 15.00 VERKIEZING NIEUWE PARTIJBESTUURDERS**
- 15.20 VERKIEZING NIEUWE LEDEN INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE**
- 15.25 SPEECH NIEUWE PARTIJVOORZITTER**
- 15.30 SLUITEN FORMELE DEEL CONGRES**
- 15.30 VOOR VERANDERING**
- MET SABRINA STARKE, TOURIA MELIANI, HAGAR ROIJAKKERS, BAS EICKHOUT, PAUL ROSENMÖLLER EN JESSE KLAVER**
- 16.30 EINDE**

ORDE VAN HET CONGRES

HET CONGRESPRESIDIUM HEET JE HARTELIJK WELKOM ALS DEELNEMER AAN HET 38^E GROENLINKS-CONGRES OP 16 FEBRUARI 2019. HIERONDER VIND JE DE SPELREGELS DIE TIJDENS HET CONGRES GELDEN. DEZE VLOEIEN VOORT UIT BEPALINGEN IN DE STATUTEN EN HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT VAN GROENLINKS. LEES DEZE REGELS GOED DOOR, VOORAL ALS DIT JE EERSTE CONGRESBEZOEK IS. ZO BEGRIJP JE BETER WAT ER OP 16 FEBRUARI ALLEMAAL GEBEURT.

A. LEIDING VAN HET CONGRES

De leiding van het congres is in handen van de congresvoorzitter. Dit is vandaag Patricia Seitzinger. Zij loodst ons door de agenda en spreekt uit welke besluiten het congres neemt.

Het congrespresidium is verantwoordelijk voor een ordelijk verloop van het congres. Als je bij een agendapunt wilt spreken, moet je je altijd eerst bij ons melden. Ook kun je bij het congrespresidium terecht met vragen, opmerkingen of klachten over de gang van zaken in de zaal. Je vindt het congrespresidium aan de organisatietafel, naast het podium. Als er voorafgaand aan het congres al vragen en/of opmerkingen zijn kun je contact opnemen met congrespresidium@groenlinks.nl.

B. ORDEVOORSTELLEN

Als congresdeelnemer kun je ordevoorstellen doen als je een wijziging wilt aanbrengen in de voorgestelde vergaderorde. Doe dit bij voorkeur per e-mail, ruim voor aanvang van het congres. Je kunt voorstellen mailen naar congrespresidium@groenlinks.nl. Ook tijdens het congres kun je nog een ordevoorstel indienen; wend je daarvoor tot de organisatietafel.

Het congrespresidium beslist of een ordevoorstel wel of niet in stemming wordt gebracht. Voorstellen die in strijd zijn met de

wet, de statuten en/of het huishoudelijk reglement, voorstellen die beogen een eerdere stemming over te doen of die agendapunten willen afvoeren wegens vermeend onvoldoende voorbereidingsmogelijkheden worden niet toegelaten.

Over toelaatbare ordevoorstellen stemt het congres onmiddellijk, tenzij op dat moment al een stemming gaande is.

C. SPREKEN OP HET CONGRES

Bij de meeste agendapunten hebben congresdeelnemers spreekrecht. Voor uitoefening van het spreekrecht gelden de volgende regels.

TIJDIG AANMELDEN

Uiterlijk een halfuur voordat het agendapunt wordt behandeld, moet je je als spreker aanmelden door inschrijving op de sprekerslijst. Ga hiervoor naar de organisatietafel. Kort voordat een inschrijftermijn sluit, wordt dit ook op het scherm in de zaal geprojecteerd. Als je aan de beurt bent, roept de congresvoorzitter je op. Zorg er dus voor dat je al klaarstaat als het agendapunt behandeld wordt. Wie zich te laat meldt, kan niet spreken.

- > De inschrijving voor de eerste agendapunten sluit dus al vóór de opening van het congres! De zaal is vanaf 10.00 uur open. De organisatietafel is open vanaf 10.15 uur.

SPREEKBONNEN

Om te kunnen spreken heb je spreekbonnen nodig. Met minimaal tien spreekbonnen kun je aanspraak maken op spreektijd. Wil je spreken, dan moet je dus bonnen verzamelen bij andere congresdeelnemers.

In de aanmeldenvelop zit een reservespreekbon. Deze wordt alleen gebruikt als daar aanleiding toe is. De congresvoorzitter zal aangeven wanneer dat het geval is.

SPREKTIJD

Het congrespresidium beslist hoeveel spreektijd elke spreker krijgt. Hierbij houden we rekening met de totaal beschikbare tijd per agendapunt en het aantal sprekers. Houd er rekening mee dat de spreektijd kort is. De voorzitter herhaalt je spreektijd; je resterende spreektijd wordt tijdens het spreken geprojecteerd.

VRAGEN OVER VERANTWOORDINGEN

Tot de congresstukken behoren verantwoordingen van de fracties van de Tweede Kamer, Eerste Kamer en de EU-delegatie alsmede van het partijbestuur, de toezichtraad en de EGP-delegatie. Elke congresdeelnemer mag hierover vragen stellen. Dit kan in de lunchpauze. Je hoeft je hier niet van tevoren voor aan te melden. Na de pauze is er alleen gelegenheid tot het plenair stellen van vragen als je er écht niet uit bent gekomen met het desbetreffende gremium. De vraag moet dus eerst aan de orde zijn geweest in de verantwoordingssessie. Je moet je vervolgens melden bij de organisatietafel en het congrespresidium bepaalt of je je vraag kunt stellen. Nogmaals: dit kan alleen in uitzonderlijke situaties.

De verantwoording van de interne kandidatencommissie vindt plenair plaats. Hiervoor gelden dezelfde regels als bij de andere agendapunten.

D. STEMMINGEN

Stemrecht is voorbehouden aan congresdeelnemers die zich uiterlijk op 19 januari 2019 hebben opgegeven, die op 16 februari 2019 minstens 3 maanden lid zijn van GroenLinks en die hun contributie hebben betaald.

STEMMEN MET STEMKAART

Stemmingen over zaken zoals moties en amendementen vinden plaats door middel van het opsteken van een stemkaart. Ook bij zogenaamde sluitende voordrachten over personen gebruiken we de stemkaart. Dit zijn voordrachten voor gelimiteerde expliciet in het huishoudelijk reglement genoemde commissies waarbij er evenveel kandidaten zijn als plekken. Het congres stemt daarbij over de voordracht als geheel en niet per individuele kandidaat. Voor de liefhebber: zie artikel 6 en 19 van het huishoudelijk reglement.

Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Onthoudingen tellen niet mee in de uitslag. Als het opsteken van de stemkaarten geen duidelijke conclusie geeft, of als het congres de telling betwist (roep direct en duidelijk 'stemkastjes!'), gebruiken we de elektronische stemkastjes.

STEMMEN MET STEMKASTJES

Stemmingen over personen vinden plaats met behulp van stemkastjes. Tijdens het congres wordt uitgelegd hoe de stemkastjes precies werken.

- > Iedere stemgerechtigde congresdeelnemer ontvangt bij aanmelding op 16 februari een stemkastjeskaart. Je kunt die kaart omwisselen voor een stemkastje. Denk eraan bij het weggaan het stemkastje weer in te leveren!

Vaststelling van uitslagen en herstemming
Het stembureau stelt de uitslagen van stemmingen vast en de congresvoorzitter deelt deze mee aan het congres. De door de congresvoorzitter uitgesproken uitslag is beslissend, tenzij de juistheid van dat oordeel onmiddellijk wordt betwist en een congresdeelnemer luid en duidelijk om herstemming vraagt. De herstemming vindt eventueel plaats met behulp van stemkastjes.

E. MOTIES

De deadline voor het inleveren van moties is 6 februari 2019, 10.29 uur. De indieners van de moties kunnen hun motie toelichten en hebben hiervoor een minuut spreektijd. Extra spreektijd is mogelijk als je minimaal 10 spreekbonnen inlevert.

F. ACTUELE MOTIES

Tot 16 februari 2019, 13.00 uur kunnen actuele moties schriftelijk of digitaal bij het congrespresidium (organisatietafel) worden ingediend of, voorafgaand aan het congres, via congrespresidium@groenlinks.nl. Voor een actuele motie gelden dezelfde vereisten als voor een reguliere motie. Zo moet een actuele motie door minimaal 25 leden zijn ondertekend. Actuele moties worden alleen in behandeling genomen als zij gaan over onderwerpen die pas ná 6 februari 2019, 10.29 uur bekend zijn geworden. Bovendien moet de motie een spoedeisend karakter hebben. Het congrespresidium bepaalt of de actuele motie in stemming wordt gebracht. Tegen deze beslissing is geen bezwaar of beroep mogelijk. Het congrespresidium stelt het op prijs als de tekst van actuele moties digitaal beschikbaar is. De spreektijdregeling is hetzelfde als bij gewone moties.

G. BEHANDELING VAN HET CONCEPTVERKIEZINGSPROGRAMMA

De programmacommissie heeft een conceptverkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen geschreven. Dit programma is op 8 december gepresenteerd. Op het conceptprogramma zijn amendementen ingediend. Het partijbestuur heeft elk amendement van een schriftelijk advies voorzien. Het congrespresidium heeft de amendementen in categorieën ingedeeld conform artikel 4 van het huishoudelijk reglement.

CATEGORIE 1 amendementen die van ondergeschikte betekenis zijn, slechts kleine veranderingen voorstellen of zuiver redactioneel van aard zijn. Deze amendementen worden afgehandeld in overeenstemming met het advies van het partijbestuur en worden niet behandeld op het congres.

CATEGORIE 2 overige amendementen. Over deze amendementen wordt op het congres gestemd. Hierover kan bovendien worden gesproken door indieners, programmacommissie en andere congresbezoekers. Indieners van een amendement hebben als basisspreektijd één minuut. Deze spreektijd kan verlengd worden middels inlevering van minimaal 10 spreekbonnen. Andere sprekers dan de indiener(s) hebben spreekbonnen nodig. Zie verder het kopje 'spreken op het congres'. De programmacommissie heeft als maximale spreektijd de totale spreektijd van de indieners tezamen.

Eerst worden alle amendementen in stemming gebracht. Tot slot wordt over het hele verkiezingsprogramma gestemd.

H. VERKIEZINGEN CONGRESPRESIDIUM, REFERENDUMCOMMISSIE, INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE EN TOEZICHTRAAD

Voor het congrespresidium, de interne kandidatencommissie en de referendumcommissie worden evenveel kandidaten voorgedragen als er plaatsen zijn. Conform artikel 19 van het HR stemt het congres met de stemkaart over de voordracht als geheel (en niet per kandidaat).

Voor de toezichtraad zijn drie kandidaten verkiesbaar voor twee vacatures. Hiervoor stemmen we per plek met gebruik van de stemkastjes.

I VERKIEZING LIJSTTREKKER KANDIDATEN-LIJST EUROPEES PARLEMENT

De lijsttrekker voor de verkiezingen voor het Europees Parlement wordt per referendum gekozen, tenzij er maar één kandidaat is. Dan kiest het congres de lijsttrekker. Dit gebeurt met stemkastjes. Als er meer stemmen vóór de kandidaat zijn dan stemmen op 'geen der kandidaten', is de lijsttrekker gekozen.

J. VERKIEZING DELEGATIE NAAR DE RAAD VAN DE EUROPESE GROENE PARTIJ

Het congres kiest drie vaste leden voor de raad (council) van de EGP. Ook kiest het congres vier reserveleden. De drie vaste leden worden per plek gekozen. De reserveleden worden via een blokstemming gekozen.

K. BENOEMING LEDEN PARTIJBESTUUR

De verkiezing van de nieuwe leden van het partijbestuur begint met een ronde waarin vragen over de procedure aan de kandidatencommissie gesteld kunnen worden. Wie een vraag aan de kandidatencommissie wil stellen, moet zich minstens een halfuur voor aanvang van dit agendapunt bij de organisatietafel melden. Namens de kandidatencommissie reageert de voorzitter van de commissie. Het is niet toegestaan om vragen te stellen over specifieke kandidaten.

In het advies van de kandidatencommissie in deze congreskrant staat bij de kandidaten aangegeven voor welke portefeuille zij beschikbaar zijn. Er is één kandidaat voor elke functie. Voorafgaand aan de stemming worden de kandidaten voorgesteld.

De leden van het partijbestuur worden per functie verkozen. Hiervoor gebruiken we steeds de stemkastjes. De kandidaat is verkozen als het aantal stemmen voor de kandidaat groter is dan het aantal stemmen tegen (art. 21.5 HR).

VERANTWOORDING INTERNE KANDIDATEN- COMMISSIE

INGEVOLGE DE STATUTEN VAN GROENLINKS IS ER EEN INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE, WAARVAN DE LEDEN OP VOORDRACHT VAN HET PARTIJBESTUUR DOOR HET CONGRES ZIJN BENOEMD (VERDER: DE COMMISSIE). DEZE COMMISSIE VERZORGT OP EEN ONAFHANKELIJKE WIJZE DE SELECTIE VAN KANDIDATEN VOOR VACATURES IN HET PARTIJBESTUUR EN IN DE TOEZICHTRAAD EN ZORGT VOOR EEN VOORDRACHT VAN KANDIDATEN AAN HET CONGRES.

In juni 2018 heeft de partijvoorzitter zich uit het bestuur teruggetrokken. De toezichtraad heeft in overleg met het partijbestuur Jeroen Postma benoemd als interim voorzitter.

Zoals gebruikelijk heeft de commissie een vergadering besteed aan een evaluatie van de procedure voor het congres van 2018. Verbeterpunten voor de procedure en tijdsplanning zijn besproken met de voorzitter van de partij, de voorzitter van de toezichtraad en de directeur van het Landelijk Bureau. De procedure voor het congres van 2019 is daarop aangepast.

VACATURES PARTIJBESTUUR

Naast de vacature die in 2018 is ontstaan door het vertrek van de partijvoorzitter ontstonden er conform het rooster van aftreden van het partijbestuur ook twee reguliere vacatures in het partijbestuur voor verkiezing op het congres van 2019, namelijk die voor het partijbestuurslid Campagne en Communicatie en het partijbestuurslid Diversiteit en Externe Relaties. Daarmee zijn er drie vacatures te vervullen met benoeming op het congres van 16

februari 2019. De toezichtraad heeft aan de commissie de opdracht gegeven voor deze drie vacatures een enkelvoudige of tweevoudige voordracht te maken voor het congres.

VACATURES TOEZICHTRAAD

Het partijbestuur heeft de commissie de opdracht gegeven twee enkelvoudige voordrachten voor te bereiden voor het congres, voor twee vacatures die die conform het rooster van aftreden ontstaan.

VOORBEREIDING CONGRES 2019

De interne kandidatencommissie is direct na de zomer van 2018 gestart met de voorbereidingen voor de vijf vacatures die op het congres van 2019 moeten worden vervuld. Het betreft de vacatures voor:

- Partijvoorzitter
- Bestuurslid Communicatie en Campagne
- Bestuurslid Diversiteit en Externe Relaties
- Twee leden voor de toezichtraad.

KANDIDAATSTELLINGSPERIODE

Op 18 september 2018 zijn de vacatures op de website van GroenLinks gezet. Via de nieuwsbrief van GroenLinks, de GLWeb

update, Facebook, Twitter en LinkedIn is de oproep om je te kandideren verder verspreid. Ook is er actief gezocht naar kandidaten.

Aan kandidaten is gevraagd: een sollicitatiebrief met motivatie, een CV, ondersteuningsverklaringen van minimaal 15 leden en een ingevuld formulier over integriteit.

Na de deadline van 3 oktober zijn de twee vacatures voor partijbestuursleden verlengd met twee weken, dit op verzoek van de opdrachtgever namelijk de voorzitter van de toezichtraad. Deze verlenging was nodig omdat er nog geen sollicitaties waren ontvangen.

TOT SLOT

De commissie wil alle kandidaten en andere mensen die bij deze voordracht een rol hebben gespeeld bedanken voor de open houding in de gesprekken en de positief kritische bijdragen daarbij. GroenLinks mag zich verheugen in een groot aantal vrijwilligers die in de partij hun handen uit de mouwen willen steken. Dat geldt ook voor dege-

nen die de commissie niet voordraagt en degenen die het congres uiteindelijk niet kiest. Wij hopen dat ook zij zich zullen blijven inzetten voor GroenLinks. De commissie zal de procedures en de werkwijze van de commissie evalueren. Die evaluatie zal aan de opdrachtgevers, in dit geval de toezichtraad en het partijbestuur, worden overhandigd. De commissie heeft voor de logistieke zaken en advisering ondersteuning gekregen van medewerkers van het Landelijk Bureau.

DE INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE VAN GROENLINKS

Cees van Bockel
 Marijn Bouwmeester
 Niels Feis
 Pascale Georgopoulou
 Edwin van Houten
 Bart de Leede, vicevoorzitter
 Maria Wiebosch-Steeman, voorzitter

VOORDRACHT KANDIDATEN

PARTIJBESTUUR

Er zijn acht brieven binnengekomen. Vijf voor de functie van partijvoorzitter en na een herhaalde oproep twee voor de functie van partijbestuurslid Diversiteit en Externe Relaties en een voor de functie van partijbestuurslid Campagne en Communicatie.

De commissie heeft een vergadering besteed aan een bespreking van de binnengekomen sollicitatiebrieven. De commissie was onder de indruk van het enthousiasme van alle kandidaten dat uit de brieven naar voren kwam.

De kandidaten zijn als eerste beoordeeld op het profiel voor de specifieke functie zoals beschreven in de opdracht van de toezichtraad. Bij de brievenselectie is in het bijzonder aandacht besteed aan (bestuurlijke) ervaring, het netwerk binnen GroenLinks en de kennis en ervaring binnen het taakveld waarnaar de belangstelling uitging. Daarnaast is er een vergelijking gemaakt tussen de verschillende kandidaten per portefeuille. Deze weging heeft er in geresulteerd dat er drie mensen zijn uitgenodigd voor een gesprek voor de vacature voor Partijvoorzitter en voor de andere vacatures de drie overige kandidaten.

GESPREKKEN

In de gesprekken met kandidaten is gesproken over de competenties die aan het functieprofiel verbonden zijn. Ook werkervaring en andere ervaring die voor de functie van belang is, heeft aandacht gekregen. De visie van de kandidaten op wat er binnen de partij verbeterd kan worden en hoe lokale afdelingen beter betrokken kunnen worden, is nadrukkelijk

ter sprake gekomen.

Voor de functie van partijvoorzitter zijn twee mensen uitgenodigd voor een tweede gesprek. Voor de functie van partijbestuurslid Diversiteit en Externe Relaties is één kandidaat uitgenodigd voor een tweede gesprek.

Met de kandidaat voor de functie van partijbestuurslid Campagne en Communicatie is één gesprek gevoerd, omdat deze sollicitatie binnenkwam toen we al in de tweede ronde van de andere gesprekken waren. Er zijn over deze kandidaat wel referenties ingewonnen. Het gesprek en de referenties gaven veel vertrouwen in de kwaliteiten van de kandidaat, waardoor er geen reden was alsnog een tweede gesprek te voeren.

Voorafgaand aan het tweede gesprek zijn over de kandidaten referenties ingewonnen, zowel bij mensen binnen als buiten GroenLinks.

Na afloop van deze tweede gespreksronde heeft een van de twee kandidaten voor de functie van partijvoorzitter zich teruggetrokken uit de procedure. Het resultaat is dat we aan het congres voor elke vacature in het partijbestuur één kandidaat voordragen.

DE KANDIDATEN

De volgende mensen dragen wij voor de volgende vacatures voor:

Voor de functie van partijvoorzitter (met ingang van 1 april 2019; tot die tijd blijft de partijvoorzitter a.i. in functie):

- Katinka Eikelenboom

Voor de functie van bestuurslid
Communicatie en Campagne

- Linda Kiewiet

Voor de functie van bestuurslid Diversiteit en Externe Relaties

- Melody Deldjou Fard

KATINKA EIKELENBOOM 36 JAAR, AMSTERDAM

Als partijvoorzitter adviseert de kandidatencommissie Katinka Eikelenboom. De commissie ziet in Katinka een slimme en strategische verbinder met goede leidinggevende kwaliteiten. Met haar indrukwekkende ervaring bij de VSNU (Vereniging van Universiteiten) als bestuurssecretaris en adjunct-directeur en eerder als politiek assistent van de GroenLinks-wethouders in Amsterdam en als senior stafmedewerker en 'chef de bureau' bij het wetenschappelijk bureau GroenLinks neemt Katinka een schat aan ervaring mee van binnen en buiten GroenLinks.

Met haar energie en ambitie verwacht de commissie dat Katinka makkelijk een hecht team kan smeden, waarin iedereen tot zijn/haar recht komt. Katinka is iemand die graag samen ideeën ontwikkelt, maar misschien nog wel belangrijker: iemand die voor die ideeën graag breed draagvlak zoekt.

De commissie ziet in Katinka een voorzitter die de medebestuurleden voor zich kan winnen door een gezamenlijke koers uit te stippelen en op die manier een hecht team kan smeden. Haar ambitie voor het bestuur geldt onverkort voor de afdelingen en de interne partijorganisatie. Ze zal ook hier

optimaal ruimte bieden om mee te denken. Het aantrekken en koesteren van talent is voor haar van enorm belang voor het verder groeien en verstevigen van de positie van de partij. Katinka wil de verbinding leggen met de al dan niet georganiseerde actieve leden en bouwen aan een stevig netwerk. Volgens de commissie zal Katinka de focus leggen op het proces en het debat binnen de partij. Katinka is oprecht en doelgericht. Ze straalt optimisme uit en ziet meer kansen dan belemmeringen. De commissie ziet in Katinka iemand die door haar alerte houding in een vroegtijdig stadium signalen op kan vangen en daar een passende aanpak voor kan kiezen. Ook zien zij Katinka als een gelijkwaardige sparringpartner voor zowel de landelijke als de Europese fracties.

MOTIVATIE KATINKA

> *Gastvrijheid, doorzettingsvermogen en verantwoordelijkheid zijn mij met de paplepel ingegoten. Niet iedereen krijgt dezelfde kansen, daarvan was ik mij al jong bewust. Mijn ouders vingen pleegkinderen op, waren actief in de dorpsgemeenschap en bovenal was iedereen altijd welkom. Ook ik hecht grote waarde aan netwerken, of het nu in de buurt is, met collega's of (politiek) gelijkgestemden. Je samen met anderen inzetten voor een gezamenlijk doel, voor een betere wereld: dat motiveert me en geeft me plezier. Als penvoerder schreef ik mee aan lokale, landelijke en Europese GroenLinks verkiezingsprogramma's. Het was een feest om vanuit alle hoeken van de partij ideeën te verzamelen en te vertalen naar een gedragen en krachtig GroenLinks-geluid. Als partijvoorzitter zou ik willen bijdragen aan een professionele partijorganisatie waar mensen zich thuis voelen en worden uitgedaagd. Samen met al die eigenzinnige mensen, met jullie, wil ik de invloed van GroenLinks de komende jaren verder versterken.*

LINDA KIEWIET 45 JAAR, DORDRECHT

Voor de functie van bestuurslid Communicatie en Campagne draagt de kandidatencommissie Linda Kiewiet voor. Linda heeft de studie Nederlands recht aan de Universiteit Utrecht afgerond en heeft naast haar werk op het gebied van Marketing en Communicatie bij onder andere Fortis in 2006 haar Bachelorstudie Politieke wetenschappen aan de Universiteit Leiden voltooid. Sinds 2015 is zij bij NHG, de Nederlandse HypotheekGarantie, verantwoordelijk voor dit beleidsdomein en lid van het managementteam.

Ook binnen GroenLinks heeft Linda ruime ervaring opgedaan. Van 2014 tot april 2018 was zij voorzitter van de afdeling Drechtsteden. Daarvoor was ze algemeen bestuurslid in de functie van campagneleider en voorzitter van de permanente campagnecommissie. Ze wil als bestuurder een belangrijke rol spelen in het uitzetten van langeretermijndoelen. Daarbij is ze zich er van bewust dat een goede afbakening enerzijds, en samenwerking met de directie van het partijbureau anderzijds, nodig is voor een succesvolle samenwerking. Volgens Linda moet de communicatie van GroenLinks onderscheidend zijn voor de diverse doelgroepen.

Linda is resultaatgericht en wil dit resultaat op basis van goede samenwerking bereiken. De commissie ziet in haar een sterke kandidaat door de combinatie van haar professionele opleiding, haar veeljarige managementervaring en haar bestuurservaring binnen GroenLinks.

MOTIVATIE LINDA

> *De belangrijkste reden dat ik mij beschikbaar heb gesteld voor deze positie in het bestuur, is dat ik de visie en plannen van GroenLinks graag nóg meer impact zie krijgen in de*

praktijk, en daar actief aan bij wil dragen. Om diezelfde reden was ik tot voor kort voorzitter van het bestuur van de afdeling Drechtsteden. Na vier jaar vond ik het tijd om plaats te maken voor een nieuw bestuur en nieuwe voorzitter. Nu merk ik dat het opnieuw begint te kriebelen, en wil ik graag weer actief aan de slag voor GroenLinks. Deze portefeuille spreekt mij aan omdat ik mijn praktijkervaring in marketing & communicatie nu ook kan gaan benutten voor GroenLinks. De afgelopen periode heeft GroenLinks al een enorme ontwikkeling laten zien in het professionaliseren van de campagnes en communicatie-uitingen. Ik wil graag als lid van het partijbestuur bijdragen aan de verdere groei en zichtbaarheid van GroenLinks.

MELODY DELDJOU-FARD 39 JAAR, UTRECHT

Voor de functie van bestuurslid Diversiteit en Externe Relaties draagt de kandidatencommissie Melody Deldjou-Fard voor.

Melody is social designer en is al jaren actief in de culturele sector als maatschappelijk betrokken ontwerper en adviseur. Ze is cum laude afgestudeerd aan de HKU en heeft zich sindsdien op vele fronten ontwikkeld, onder andere op het gebied van leiderschap. Sinds 2018 is zij gemeenteraadslid voor GroenLinks in Utrecht. Binnen relatief korte tijd is Melody zeer actief geworden voor GroenLinks en zet ze zich met hart en ziel in voor diversiteit. Een bestuurlijke functie als deze is nieuw voor haar, maar de commissie verwacht dat ze zich de rol snel eigen zal maken gezien haar nieuwsgierigheid en leergierigheid.

Melody heeft een ontwikkelde en authentieke visie op het thema diversiteit. De kern van deze visie is dat met goed communiceren heel veel onbegrip kan verdwijnen en plaats kan maken voor verbinding. Vanuit haar

eigen (levens)ervaring en ervaring met dit thema binnen de creatieve sector zien we dat ze veel ideeën heeft voor concrete instrumenten die de partij zou kunnen inzetten om diversiteit te vergroten.

Het uitbouwen van externe netwerken en het versterken van diversiteit op verschillende niveaus in de partij heeft wat Melody betreft prioriteit. Met een positieve en frisse 'out of the box' blik zal ze verbinding zoeken met de andere portefeuilles in het partijbestuur om zo te bouwen aan externe relaties en een integraal diversiteitsbeleid. Met Melody in het partijbestuur kan het bestuur rekenen op een sprankelende en inspirerende collega die zich vol energie zal inzetten als bestuurslid diversiteit en externe relaties.

MOTIVATIE MELODY:

> Geboren in het Midden-Oosten (Iran), vluchtte ik op mijn 15e - vlak na de Golfoorlog - naar Nederland. Ik ben afgestudeerd aan de Hogeschool van de Kunsten en werk in de cultuursector. Aan de hand van mijn creatieve werk zoek ik vernieuwende oplossingen voor taaie maatschappelijke vraagstukken (Social Design).

Ik ben al enige jaren lid van Groenlinks maar ben pas sinds een jaar actief. In mijn jeugd waren er zelden voorbeeldfiguren waar ik als jonge vrouw en vluchteling opgroeiend in een achterstandswijk naar kon opkijken en van kon leren. Na een lange weg van vallen en opstaan volgde ik twee jaar geleden een leiderschapsopleiding. Hierna voelde ik me klaar om vol energie de politieke arena in te stappen.

Ik meldde mij aan en kwam op plek vijf van de Utrechtse kandidatenlijst terecht. De kans om campagneleider te worden omarmde ik vol

enthousiasme. Samen streden we in Utrecht met daadkracht voor onze idealen. Sinds maart maak ik trots deel uit van de grootste Utrechtse GroenLinksfractie ooit.

Is bestuurslid wil ik me inzetten voor het verder uitbreiden van onze groene en sociale beweging. Ik wil werken aan het uitbouwen van onze externe netwerken en het versterken van diversiteit op verschillende niveaus in de partij. Verbinden en samen strijden voor verandering, daar ga ik voor!

TOT SLOT

Kort voor het congres heeft Mieke van der Vegt aangekondigd dat ze haar functie als internationaal secretaris na drieënhalf jaar neerlegt. De nieuwe interne kandidatencommissie zal na het congres kandidaten voor Internationaal Secretaris ad interim werven en selecteren. De toezichtraad benoemt deze tijdelijke Internationaal Secretaris, zodat de functie tot aan het volgende congres vervuld is.

VOORDRACHT KANDIDATEN TOEZICHTRAAD

DE OPDRACHT AAN DE INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE

Conform artikel 18 lid 2 van de statuten van GroenLinks selecteert de interne kandidatencommissie in opdracht van het partijbestuur kandidaten voor de toezichtraad. Het partijbestuur heeft de interne kandidatencommissie bij de start van de procedure, in afstemming met de voorzitter van de toezichtraad, gevraagd twee personen voor te dragen voor de twee vacatures die zijn ontstaan. Hiermee blijft de toezichtraad bestaan uit een team van vijf personen waarmee effectief en efficiënt kan worden gewerkt, ook gezien de omvang van de statutaire verantwoordelijkheden van de toezichtraad.

VERANTWOORDING VAN DE INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE

Er zijn voor de twee vacatures zes brieven binnengekomen. De commissie heeft een vergadering besteed aan een bespreking van de binnengekomen sollicitatiebrieven. De kandidaten zijn als eerste beoordeeld op het profiel voor deze specifieke functie zoals beschreven in de opdracht van het partijbestuur. Bij de brievenselectie is in het bijzonder aandacht besteed aan toezichthoudende ervaring en het netwerk binnen GroenLinks en de kennis op het gebied van financiën en juridische zaken. Daarnaast is er een vergelijking gemaakt tussen de verschillende kandidaten. Deze weging heeft er in geresulteerd dat er vijf mensen zijn uitgenodigd voor een gesprek voor de twee vacatures. Met vier kandidaten is een tweede gesprek gevoerd en zijn referenties ingewonnen.

DE KANDIDATEN

Voor de twee vacatures in de toezichtraad dragen wij voor:

- Saskia van Gessel
- Gemma Lago

Daarnaast kandideert Bert Koopmanschap zich voor de Toezichtraad.

OPMERKING VAN HET PARTIJBESTUUR

Twee kandidaten die niet zijn voorgedragen waren van mening dat de interne kandidatencommissie hen onvoldoende in staat heeft gesteld zich op een goede manier te presenteren en hebben daarover een geschil aan de orde gesteld bij de Commissie voor Geschil & Beroep. Het partijbestuur heeft in haar rol als opdrachtgever van de interne kandidatencommissie de uitspraken van de Commissie bestudeerd en geconstateerd dat de procedure op onderdelen onzorgvuldig is verlopen. Het is niet vast te stellen in hoeverre dit de voordracht door de interne kandidatencommissie heeft beïnvloed. Bert Koopmanschap, zittend lid van de Toezichtraad, handhaaft zijn kandidatuur; de andere kandidaat heeft diens kandidatuur ingetrokken. Om het congres een zorgvuldige keuze tussen de ervaringen en kwaliteiten van de drie kandidaten te kunnen laten maken, heeft het partijbestuur in het programma extra ruimte voor presentatie door de kandidaten ingeruimd.

SASKIA VAN GESSEL 43 JAAR, GRONINGEN

Saskia van Gessel is advocaat/partner van Lloyd advocaten in Veendam. Ze studeerde Nederlands recht in Groningen. Haar specialisatie is arbeids- en ondernemingsrecht. Zij is ook geregeld curator in faillissementen. Als partner van het advocatenkantoor heeft ze ruime ervaring in de rol van werkgever/ondernemer. Ze toont zich in het gesprek als een stevige en ervaren professional met een heldere visie op toezichthouden en de rolverdeling tussen bestuurders en toezichthouders. Ze heeft een stevige en zorgvuldige presentatie. Naast de inhoudelijke kant liet ze in houding en tekst ook zien sterk oog te hebben voor sfeer en veel gevoel te hebben voor het leggen en onderhouden van relaties. Saskia zal ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor verbeteren van samenwerkingsrelaties door personen aan te spreken en op te zoeken. Saskia kan kritisch zijn en verwacht als professional idealiter ook een professionele partijorganisatie en wil daar als lid van de TZR een bijdrage aan leveren. Als aandachtsgebied in de TZR opteert ze voor de financieel-juridische onderwerpen, passend bij haar achtergrond. Zij is sinds 2016 penningmeester van de afdeling Groningen en was lid van de kandidatencommissie herindelingsverkiezing in november 2018 van de gemeenten Groningen/Haren/Ten Boer. Wij zijn onder de indruk van de combinatie van haar kennis, kunde en persoon. Saskia zal met haar ervaring, expertise en persoonlijkheid een goede bijdrage leveren aan de verdere professionalisering van de toezichthoudende rol van de toezichtraad.

MOTIVATIE SASKIA

> *Geboren in Utrecht ben ik in 1993 als student vanuit de randstad verhuisd naar Groningen. Ik ben verknocht geraakt aan deze mooie stad en woon er nog altijd met veel plezier. Ik ben*

43 jaar, getrouwd en moeder van een dochter van 8, en ben partner bij Lloyd advocaten. GroenLinks is de partij die nastreeft wat ik belangrijk vind: gelijke kansen, eerlijk delen en het bestrijden van discriminatie. Ook het streven naar vergroening, dierenwelzijn en duurzaamheid spreekt mij aan. Het is mooi om te zien wat een enorme professionaliseringslag GroenLinks de afgelopen jaren heeft gemaakt in haar organisatie en in de communicatie naar leden en sympathisanten.

Ik zou het een eer vinden om als lid van de toezichtraad (indirect) te kunnen bijdragen aan die organisatie. Ik verwacht door mijn juridische en financiële kennis en praktijkervaring van toegevoegde waarde te kunnen zijn binnen de toezichtraad. Als kritische sparringpartner, maar wel op gepaste afstand. Om de rollen van klankbord, werkgever en toezichthouder effectief te kunnen vervullen, is een goede informatievoorziening en voeling met de organisatie cruciaal. Vanuit Groningen is Utrecht gelukkig een stuk dichterbij dan andersom wel eens wordt gedacht!

GEMMA LAGO 43 JAAR, LEIDEN

Gemma is zelfstandig coach en communicatieadviseur en werkt zowel met mensen individueel als in organisaties met teams, om hun werkzaamheden te professionaliseren. Zij is afgestudeerd aan de Universiteit Leiden in Conceptuele Taalkunde. Naast haar werk is zij lid van de Raad van Toezicht van Radar, een instelling die zich bezig houdt met anti-discriminatiebeleid, zowel in Europa als in Nederland. Voor die functie volgde zij een opleiding Nieuw Toezicht.

Gemma vervulde vele functies binnen GroenLinks, onder andere projectleider bij het landelijk bureau, in lokale en provinciale selectiecommissies en als begeleider van de

Leidse Talentenpool. Als huidig voorzitter van de afdeling Leiden heeft zij sterk bijgedragen aan een goed gestructureerde en functionerende afdeling. Ze laat mensen in hun waarde, maar weet ook zaken te agenderen die beter of efficiënter kunnen. Volgens de referenten doet zij dat op zo'n manier dat ze mensen motiveert en in beweging krijgt. Ze kan goed luisteren, rollen goed scheiden en is zich zeer bewust van integer handelen.

Gemma heeft een heldere visie op toezicht houden en het bewaken van rollen en procedures. Tezamen met haar persoonlijke eigenschappen denken we dat ze daarmee een waardevolle bijdrage kan leveren aan de toezichtraad.

MOTIVATIE GEMMA

> *Zowel binnen GroenLinks als in mijn diverse functies als projectmanager, coach en communicatieprofessional ben ik actief in maatschappelijke en politiek-bestuurlijke omgevingen. Onder andere in mijn eerdere werk bij de nationale toezichthouders OPTA en NMa, een A+O-fonds en momenteel bij antidiscriminatieorganisatie RADAR deed ik veel ervaring op met het vormgeven van toezicht, stakeholderrelaties, dialoog en transparantie. Deze transparantie en actieve dialoog met de (partij)bestuurder is naar mijn mening als toezichthouder essentieel in de borging van goed toezicht. Samen met een stevige controle van financiën en doelstellingen, een bevragende attitude en een doorlopende zelfreflectie van de toezichtraad dragen ze bij aan de professionaliteit van onze partijorganisatie. Als toezichthouder ben ik vanuit een helicopterview scherp op hoofdlijnen en strategische afwegingen en een betrokken sparringpartner. Ik hecht aan heldere communicatie en rolafbakening met oog voor relaties en diverse partijbelangen. Nu ik na vijf jaar het stokje van*

afdelingsvoorzitter doorgeef, zou ik mij graag en met plezier inzetten in de toezichtraad.

BERT KOOPMANSCHAP 65 JAAR, HOUTEN

Bert is werkzaam als zelfstandig interim concerncontroller. Hij werkt onder andere als visitator in de woningbouwsector. Daarvoor heeft hij een post HBO-opleiding control gedaan. Bert heeft veel ervaring met (financiële) controles in bedrijven.

Bert maakt nu deel uit van de Toezichtraad en wil daar graag nog een termijn deel van uitmaken. Hij is daarnaast trainer/begeleider bij de GroenLinks Academie en was in het verleden 2 jaar statenlid voor GroenLinks in de provincie Utrecht en wethouder in Bunnik.

Bert houdt zich in de toezichtraad bezig met de financiële kant van de partij. Bert maakt duidelijk dat hij de toezichthoudende rol ziet als een kritisch volgende, zonder de besluitvorming van het partijbestuur over te nemen. Hij ziet zichzelf als iemand die lucht en humor in de vergaderingen van de toezichtraad brengt.

In zijn vrije tijd is Bert bestuurslid van de BZI, waar hij zich bezighoudt met Boeddhistische geestelijke verzorging in gevangenis.

MOTIVATIE BERT

> *Een vervolg op mijn huidige functie in de toezichtraad spreekt me aan. Mijn ervaring in andere toezichthoudende functies zet ik graag in voor GroenLinks. Daarbij hoort voor mij dat door het congres gestelde kaders uitgangspunt zijn. Tegelijkertijd is het belangrijk sparringpartner te zijn voor het bestuur. Vooral mijn ervaring als lid van de Raad van Beheer bij FNV Zelfstandigen wil ik hierbij noemen. Ook daar was er een professionele organisatie met een directie, met als hoogste orgaan een ledenraad.*

GroenLinks is mijn partij. Op verschillende manieren ben ik actief (geweest). Folderaar, HAH-loper, Commissielid, Statenlid, wethouder, trainer en coach vanuit de GroenLinks Academie. Sinds 2001 ben ik Zzp'er en werk ik als visitator bij woningcorporaties en coach en train ik met name not for profit bedrijven. Als zorgvrijwilliger werk ik bij een Hospice. Ik ben gelukkig getrouwd, vader van twee dochters en opa van vier kleinkinderen.

Samenwerking staat voor mij centraal. We kunnen meer bereiken als we het samen doen. In de toezichtraad, met het partijbestuur en het congres. Ieder gremium met zijn/haar eigen verantwoordelijkheid. Ik denk oprecht dat mijn inzet in de toezichtraad verschil kan maken.

VOORDRACHT KANDIDATEN

INTERNE KANDIDATEN-COMMISSIE

GroenLinks kent een interne kandidatencommissie die tot taak heeft kandidaten te selecteren voor vacatures in het Partijbestuur en de Toezichtraad. De kandidatencommissie bestaat uit 5-7 leden. Het congres benoemt de leden voor een periode van drie jaar.

Om goed te kunnen functioneren, is het van belang dat in de interne kandidatencommissie veel verschillende competenties vertegenwoordigd zijn. Het gaat daarbij onder andere om kennis van zowel de praktijk als de statutaire rollen van bestuur en toezicht binnen GroenLinks, politiek-bestuurlijke sensitiviteit, ervaring met werving & selectie, goede gespreksvaardigheden en ruime kennis van de partij op verschillende niveaus.

VOORDRACHT

De termijnen van voorzitter Maria Wiebosch-Steeleman en de leden Cees van Bockel, Edwin van Houten en Bart de Leede lopen af. Het partijbestuur draagt Bart de Leede voor herbenoeming voor. Het partijbestuur is Maria, Cees en Edwin buitengewoon erkentelijk voor hun werk in de interne kandidatencommissie van de afgelopen jaren en dankt hen voor hun inzet voor de partij.

Als gevolg van het vertrek van de voorzitter en twee leden draagt het partijbestuur drie nieuwe mensen voor de interne kandidatencommissie voor. Dat zijn Henrike Karreman (voorzitter), Helen Kuiper en Jeroen van Rossum. Met deze leden komt GroenLinks-

ervaring vanuit het partijbestuur, de Tweede Kamer en de lokale politiek de interne kandidatencommissie binnen. Daarnaast nemen zij vanuit hun werk buiten GroenLinks relevante management- en werving & selectiecompetenties mee.

HENRIKE KARREMAN 44 JAAR, ROTTERDAM

Henrike is sinds 13 jaar werkzaam bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid, momenteel als programma-directeur. Eerder was ze onder andere hoofd slachtofferbeleid en hoofd jeugdbescherming. Henrike heeft eerder in de Raad van Advies gezeten van het wetenschappelijk bureau van GroenLinks, De Helling, en was lid van het partijbestuur. Henrike is een natuurlijke leider, met ruime managementervaring en een duidelijke visie op bestuur en toezicht van GroenLinks. Ze is recht door zee, prettig in de communicatie en geeft ruimte aan ideeën van anderen. Het partijbestuur is zeer verheugd Henrike te kunnen voordragen als voorzitter van de interne kandidatencommissie.

HELEN KUYPER 40 JAAR, DEN HAAG

Helen is werkzaam als Clustercoördinator strategie en beleid bij het Ministerie van Defensie. Ze heeft eerder onder andere gewerkt als teamleider bij de Rechtbank Den Haag en als beleidsadviseur Midden-Oosten bij ICCO. Helen heeft daarnaast 6 jaar als beleidsmedewerker bij de Tweede Kamerfractie van GroenLinks gewerkt en was in 2018 lid van de kandidatencommissie voor het Euro-

pees Parlement. Helen heeft veel kennis van de politiek-bestuurlijke dynamiek van het Partijbestuur en de Toezichtraad, heeft een analytisch sterke blik en beschikt over uitstekende gespreksvaardigheden.

JEROEN VAN ROSSUM 37 JAAR,
LEIDSCHENDAM-VOORBURG

Jeroen is een expert op het gebied van werving en selectie. Hij heeft gewerkt als Manager Recruitment bij Coolblue en is momenteel manager central recruitment bij Olympia. Daarnaast heeft Jeroen ruimte politieke ervaring, momenteel in zijn tweede periode als fractievoorzitter van GroenLinks in Leidschendam-Voorburg en eerder onder andere in de kandidatencommissie voor het Europees Parlement in 2018. Jeroen neemt kennis van werving en selectie van hoog niveau mee en is bij uitstek in staat dat te vertalen naar de rollen en verantwoordelijkheden van de interne kandidatencommissie.

BART DE LEEDE 59 JAAR, VLAARDINGEN
(HERBENOEMING)

Bart is momenteel wethouder in Vlaardingen en lid van de interne kandidatencommissie. Eerder was hij voor GroenLinks gemeenteraadslid en wethouder in Schiedam, lid van het partijbestuur, landelijk campagneleider en actief in incidentele werkzaamheden (in kandidatencommissies, selectiecommissies, bij bemiddelingen en in trainingen). Bart beschikt over veel politieke sensitiviteit en neemt een schat aan GroenLinks-ervaring op lokaal, provinciaal en landelijk niveau mee.

VOORDRACHT KANDIDATEN REFERENDUMCOMMISSIE

TOELICHTING

De leden van de Referendumcommissie worden benoemd door het congres op 16 februari 2019, conform het Huishoudelijk Reglement van GroenLinks van 2018.

De Referendumcommissie bestaat uit drie leden die voor drie jaar worden benoemd, met als taak het organiseren van landelijke referenda en het vaststellen van de uitslag ervan. De huidige commissie bestaat uit Leonie Sipkes (voorzitter, zitting sinds 2017), Valentijn de Marez Oyens (zitting sinds 2008) en Jurien Korzelius (zitting sinds 2014). Er bestaan geen maximale termijnen meer binnen GroenLinks, ook niet voor de Referendumcommissie. Wel lijkt het de commissie en het partijbestuur zinvol om na de volgende zittingsperiode te streven naar enige vernieuwing binnen de Referendumcommissie.

Recent was de Referendumcommissie verantwoordelijk voor de lijstreferenda voor het Europees Parlement en de Eerste Kamer. De commissie heeft deze referenda op een voortreffelijke wijze tot een goed einde gebracht. De volgende grote opdracht is naar verwachting het lijstreferendum voor de komende Tweede Kamerverkiezingen, uiterlijk in 2021. Gegeven dit complexe en specialistische proces heeft het partijbestuur in overleg met de commissie besloten om de zittende leden nu opnieuw voor te dragen voor de Referendumcommissie. Op deze manier is er voldoende continuïteit en ervaring om dit referendum zorgvuldig voor te bereiden en te organiseren. Gedurende het

referendum zal het partijbestuur afspraken maken met de commissie om één of twee beoogde nieuwe leden te laten meedraaien, zodat kennis kan worden overgedragen en na de volgende zittingsperiode de commissie deels kan worden vernieuwd.

VOORDRACHT

Het partijbestuur draagt daarom de volgende leden voor herbenoeming in de Referendumcommissie voor:

- Jurien Korzelius
- Valentijn de Marez Oyens

Toelichting kandidaten (in alfabetische volgorde)

JURIEN KORZELIUS 39 JAAR, AMSTERDAM

In het dagelijks leven is Jurien werkzaam als juridisch adviseur bij de gemeente Amsterdam. Binnen GroenLinks is zij, naast de referendumcommissie, lid van de landelijke commissie voor Geschil en Beroep.

VALENTIJN DE MAREZ OYENS 52 JAAR, BILTHOVEN

In het dagelijks leven is Valentijn werkzaam als ontwikkelaar van database-applicaties en wiskundeleraar op een middelbare school. Binnen GroenLinks was hij in het verleden actief als lid van het congrespresidium en is hij thans lid van de Referendumcommissie.

VOORDRACHT KANDIDATEN

CONGRESPRESIDIUM

Het congrespresidium bestaat uit ten minste vijf en ten hoogste negen leden, die door het congres worden benoemd. Zittende leden van het presidium zijn: Coos Hoebe, Mariska Kortie, Gijs van der Kroef, Mickie van de Loo, Belinda van Meerkerk en Jaco van der Veen.

HERBENOEMINGEN

Leden van het congrespresidium kunnen worden benoemd voor 3 jaar. Herbenaeming is aan de orde voor de voorzitter Jaap van der Heijden en het lid Max Tollenaar.

NIEUWE KANDIDATEN

Voor het invullen van de twee vacatures zijn er gesprekken gevoerd met kandidaten door een lid van het partijbestuur en een lid van het congrespresidium. Hierbij is met name gekeken naar de organisatorische kwaliteiten van de kandidaten evenals procedurele vaardigheden, de complementaire samenstelling van het presidium, probleemoplossend vermogen, en affiniteit met de rol van het presidium. Er zijn twee zeer geschikte kandidaten voor de vacatures gevonden, die de functie goed zullen kunnen vervullen.

JAAP VAN DER HEIJDEN VOORZITTER (HERBENOEMING)

Jaap van der Heijden (32) heeft ruime ervaring in lokale en landelijke politiek en was een aantal jaar actief als afdelingsbestuurslid in Utrecht. Hij is zeven jaar lid van het presidium, waarvan de laatste twee jaar als voorzitter. In die rol zorgt hij voor continuïteit, rust en structuur en weet hij een breed partijbelang te wegen vanuit een heldere taakopvatting.

De komende jaren kan Jaap het presidium verder versterken en zijn expertise overdragen.

MAX TOLLENAAR LID, HERBENOEMING

Max Tollenaar (29) is strategisch adviseur bij de gemeente Valkenswaard en heeft op verschillende plaatsen een actieve rol in de partij. Max heeft de afgelopen jaren een constructieve rol gespeeld in het presidium en is heel gemotiveerd om de komende jaren dat werk voort te zetten en zo bij te dragen aan een aansprekend en inclusief verloop van het congres.

PRESCILLIA VAN NOORT LID

Prescillia van Noort (33) is beleidsmedewerker bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en heeft de afgelopen jaren in verschillende organen haar analytische en organisatorische kwaliteiten ingezet voor GroenLinks. Ze combineert een praktische, resultaatgerichte aanpak met een toegankelijke communicatiestijl, en zal met positieve energie belangrijk werk kunnen doen voor het congres.

NIENKE VAN RENSSSEN LID

Nienke van Renssen (37) is gemeenteraadslid in Amsterdam voor GroenLinks en senior jurist bij de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten. Daarvoor werkte ze jaren als advocaat op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling. Dankzij haar achtergrond combineert Nienke een scherp oog voor procedures en regelgeving met een bestuurlijke en politieke blik. Zij zal aan het presidium een betrokken en deskundige bijdrage kunnen leveren.

VOORSTEL

Het partijbestuur stelt voor aan het congres, bijeen op 16 februari 2019, om Prescillia van Noort en Nienke van Renssen als nieuwe leden van het congrespresidium te benoemen, alsmede Jaap van der Heijden en Max Tollenaar te herbenoemen voor een nieuwe termijn tot 2022.

VOORDRACHT KANDIDATEN EGP DELEGATIE

PROCEDURE

De internationaal secretaris heeft in opdracht van het partijbestuur een adviescommissie van vier personen samengesteld om het partijbestuur te adviseren over de voordracht voor de delegatie naar de Council van de Europese Groene Partij (EGP). Het betreft 3 af te vaardigen leden naar de halfjaarlijkse Council en 4 reserveleden.

Samen vormen zij de EGP-delegatie die de Councils voorbereidt. De internationaal secretaris geeft leiding aan de delegatie.

De commissie bestond uit: Regine Geleijns, Rosanne Groot, Dirk-Jan Koch, Luuk van der Meer en Mieke van der Vegt (internationaal secretaris en tevens voorzitter van de adviescommissie). De commissie werd door Hilda Passchier ondersteund.

De vacature voor de delegatie is opengesteld geweest van 18 oktober tot 21 november 2018. Er kwamen in totaal 26 reacties binnen. Tien kandidaten werden uitgenodigd voor een gesprek.

Op grond van de sollicitaties en de gesprekken heeft de commissie advies uitgebracht aan het partijbestuur. Het partijbestuur heeft naar aanleiding van het advies besloten om zeven kandidaten voor te dragen, waarvan 3 als lid en 4 als reservelid voor de EGP-delegatie.

Er zijn evenveel kandidaten als plekken in de gehele delegatie. Het congres kan kiezen wie het als delegatielid en wie het als reservelid van de delegatie naar de Council wenst.

De EGP vereist dat minimaal 50% van de delegaties uit vrouwen bestaat. Het partijbestuur is verheugd ruimschoots aan die norm te kunnen voldoen.

VOORDRACHT

Te kiezen: 3 leden en 4 plaatsvervangende leden. De kandidaten zijn weergegeven op volgorde van geschiktheid, waarbij rekening is gehouden met de samenstelling van het team. Over de kandidaten voor 1, 2 en 3 wordt per plek gestemd, over de overige reservekandidaten van 4 tot en met 7 wordt in één keer gestemd.

- 1 Youssef Rahman
- 2 Jeroni Vergeer – *gaat voor 1*
- 3 Jonna Gjaltema
- 4 Barbara Wegelin – *gaat voor 3*
- 5 Ellen Van Reesch
- 6 Ruth Noorduyn
- 7 Michiel Nanninga

YOUSSEF RAHMAN 42 JAAR, DEN HAAG

Youssef heeft de afgelopen jaren bewezen een effectief en loyaal reservelid van de delegatie te zijn. Hij heeft actief meegewerkt binnen de Europese Groene Partij aan de Future of Europe Working Group en is in de laatste periode bij vrijwel alle Councils aanwezig geweest. Vanuit zijn werk bij Oxfam, Amnesty International en andere internationaal georiënteerde organisaties heeft hij ruime nationale en internationale ervaring met beleidsbeïnvloeding. Omdat hij een duidelijke visie heeft over de rol van de EGP-delegatie, strategisch vooruitdenkt en

een teamspeler is, denken wij dat hij een excellent delegatielid kan zijn. Het partijbestuur draagt Youssef voor op plek 1 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE YOUSSEF

> *Groene partijen hebben een plan voor een beter Europa. Een Europa dat er in de eerste plaats voor de burgers is. Of het nu gaat om zaken als klimaat, de rechtsstaat, migratie, of de EU op het wereldtoneel. De EGP speelt in deze plannen een belangrijke rol. Zowel in het uitbouwen van de groene beweging op het Europese continent als bij het in de praktijk brengen van onze idealen en voorstellen. Aan dat betere Europa wil ik in en via de EGP helpen meebouwen. Ik doe dat, met jullie steun, de komende drie jaar graag in de EGP-delegatie!*

JERONI VERGEEER 31 JAAR, AMSTERDAM

Jeroni heeft de afgelopen jaren laten zien, dat zij zich als een vis in het water voelt binnen de EGP. Niet voor niets staat zij ook op de kandidatenlijst van GroenLinks voor het Europese Parlement. Door haar enthousiasme en innemendheid heeft zij een grote overtuigingskracht. Daarnaast heeft zij een groot netwerk binnen de partij, zij werkt als fractiemedewerker bij GroenLinks Amsterdam en is actief bij FemNet. Wij verwachten dat zij een goede bijdrage zal leveren aan de EGP delegatie. Het partijbestuur draagt Jeroni voor op plek 2 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE JERONI

> *De afgelopen jaren heb ik met heel veel plezier deel uit gemaakt van de EGP-delegatie van GroenLinks. Ik heb een groot netwerk opgebouwd binnen de EGP en we hebben mooie successen binnengehaald, maar mijn werk is nog niet af. De komende jaren wil ik mij inzetten om het werk van de EGP beter bekend*

te maken binnen GroenLinks en om de expertise van GroenLinkers beter in te zetten binnen de EGP. Ik ben nog onwijs gemotiveerd om hier nog een periode mijn schouders onder te zetten.

JONNA GJALTEMA 31 JAAR, BUNNIK

Jonna was dit jaar lid van de Programmacommissie van GroenLinks voor de Europese verkiezingen en is in het verleden beleidsmedewerker geweest in het Europese parlement op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken en heeft een grote kennis op het gebied van duurzaamheid. Na haar werk bij Buitenlandse Zaken doet zij nu een promotieonderzoek aan de Wageningen Universiteit. Door haar inhoudelijke expertise en haar prettige stijl van communiceren verwachten wij dat zij een waardevolle aanvulling is voor de delegatie. Het partijbestuur draagt Jonna voor op plek 3 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE JONNA

> *Om het progressieve en groene geluid in Europa luider te laten klinken, is het belangrijk dat we als groene partijen samenwerken. Hierin speelt de EGP een belangrijke rol. Ze geeft ons de mogelijkheid van elkaars ervaringen en successen te leren en samen een visie uit te zetten. Daar draag ik graag aan bij! Ik houd ervan om over grenzen te kijken, letterlijk en figuurlijk, en daarvan te leren. Als delegatielid zou ik graag de stem van GroenLinks in de EGP laten horen en actief de verhalen uit de EGP terugkoppelen naar onze geledingen.*

BARBARA WEGELIN 37 JAAR, AMSTERDAM

De afgelopen periode heeft Barbara zich met veel enthousiasme ingezet als EGP delegatielid. Barbara heeft als advocaat vreemdelingenrecht veel verstand van het migratievraagstuk, maar zou zich de komende periode ook graag bezig houden met thema's als het sociale karakter van de EU en eventuele uitbreiding van de EU. De ervaring met de EGP en haar opgebouwde netwerk is waardevol. Met haar kennis en ervaring zal Barbara een goed reserve delegatielid zijn en meteen kunnen inspringen waar nodig. Het partijbestuur draagt Barbara voor op plek 4 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE BARBARA

> *Europa is voor mij geen studeerkamerkwesitie, maar een praktische realiteit. In mijn werk als vreemdelingenadvocaat is Europa overal. Europese regels en mensenrechtenverdragen zijn voor mij een belangrijk houvast in roerige tijden vol populistisch geronk. De afgelopen jaren heb ik als EGP-delegatielid kunnen bijdragen aan het denken over de positieve kracht die Europa is en dat doe ik graag nog drie jaar. Met mijn inmiddels verworven kennis van de EGP-mechanismen en netwerk hoop ik een nuttige meerwaarde te zijn in de delegatie.*

ELLEN VAN REESCH 50 JAAR, VORDEN

Ellen is een voormalig diplomaat met een schat aan ervaring op het gebied van internationaal opereren en is goed in staat om haar mening te verwoorden. Zij heeft met name veel kennis over ontwikkelings samenwerking en duurzame ontwikkeling. Sinds enkele jaren is zij lokaal actief voor GroenLinks zowel binnen de gemeente als de provincie Gelderland. Haar netwerk in de partij ligt vooral in deze provincie, maar de commissie acht haar in staat dit snel verder uit te bouwen. De commissie denkt dat Ellen een goed reserve

delegatielid zou zijn en vanuit die rol een scherp beeld van de EGP kan verwerven. Het partijbestuur draagt Ellen voor op plek 5 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE ELLEN

> *Ik hou van de diversiteit in Europa en zou het leuk vinden om actief deel uit te maken van een groene en sociale Europese beweging. En kijken wat er nodig is om die te laten groeien, ook in Midden- en Oost-Europa, om een weerwoord te bieden aan populisme en nationalisme. Ook wil ik me inzetten voor Europees handelsbeleid, landbouwbeleid en regelgeving die ondersteunend is aan de duurzame ontwikkelingsdoelen, binnen en buiten Europa. Zodat mens en natuur centraal staan in plaats van de doorgeslagen focus op marktwerking en groei.*

RUTH NOORDUYN 61 JAAR, GOUDA

Ruth heeft zich de afgelopen periode zeer actief ingezet als reservelid van de delegatie. Zij heeft brede inhoudelijke kennis, met een zwaartepunt op duurzaamheid, en is enthousiast om die ook de komende periode voor de EGP-delegatie in te zetten. Zij heeft een aantal ideeën om het functioneren van de EGP te verbeteren, die nog wel verder uitgewerkt moeten worden. De commissie denkt dat Ruth als reserve Council lid de delegatie ook in de komende periode op een goede manier kan versterken. Het partijbestuur draagt Ruth voor op plek 6 voor de Councildelegatie.

MOTIVATIE RUTH

> *Ik sta voor een rechtvaardig, duurzaam en sociaal Europa. Een krachtige European Green Party kan daar een grote bijdrage aan leveren en daarvoor zijn goed ingewerkte delegatieleden nodig. Dat ben ik: de afgelopen drie jaar heb ik me als reserve-delegatielid op EGP-councils ingezet voor GroenLinks-thema's én om de*

EGP extern nog beter te profileren als dé anti-growth-partij. Ik ben inzetbaar op veel dossiers, zoals veehouderij, biodiversiteit, ontwikkelingshulp. Mijn specialisme ligt in milieu, energie en klimaat - dé onderwerpen van deze tijd."

MICHIEL NANNINGA 27 JAAR, UTRECHT

Michiel heeft een groot enthousiasme voor Europese samenwerking en Europese politiek. Vanuit zijn studie en werkervaring (European Governance en milieu- en maatschappijwetenschappen), ligt zijn expertise op milieugebied. Hij heeft een goed netwerk binnen GroenLinks, ondermeer door zijn werkervaring op het Landelijk Bureau. De commissie ziet voor hem veel potentie om te groeien in een rol als reserve delegatielid. Het partijbestuur draagt Michiel voor op plek 7 van de Councildelegatie.

MOTIVATIE MICHIEL

> Ik krijg energie van het werken vanuit de idealen van GroenLinks en ik werk graag mee aan het versterken van de Europese groene familie. Mijn interesse in Europa is gewekt tijdens een GroenLinks lezingenreeks in aanloop naar de Europees Parlementsverkiezingen in het voorjaar van 2014. Door de Europese master die ik vervolgens heb gedaan, hou ik van werken in een internationale omgeving doordat je verder leert kijken dan een benauwd nationaal perspectief.

VOORSTEL GOEDKEURING JAARREKENING 2017

Volgens de wet en de statuten van GroenLinks dienen jaarrekeningen van de vereniging GroenLinks door het congres te worden goedgekeurd. Op dit congres ligt daarom de jaarrekening van 2017 ter goedkeuring voor.

VOORSTEL

Het partijbestuur verzoekt het Congres van GroenLinks, om definitieve goedkeuring van de jaarrekening van 2017. Indien je deze jaarrekening wilt inzien kun je deze vinden op de website: congres.groenlinks.nl. De toezichtraad heeft deze jaarrekening van 2017 in de vergadering van 20 juni 2018 goedgekeurd.

AMENDEMENTEN VOOR VERANDERING, VERKIE- ZINGSPROGRAMMA EURO- PESE VERKIEZINGEN 2019

1 EEN EUROPA VAN WELVAARTSSTATEN

A. BELASTINGONTWIJKING AANPAKKEN

6 BELASTINGDEALS De EU beperkt de mogelijkheden voor multinationals en overheden om belastingdeals (rulings) te sluiten waarbij belasting wordt ontweken. Als er toch afspraken worden gemaakt dienen deze openbaar te zijn en te voldoen aan het principe dat belasting daar wordt betaald waar winst wordt gemaakt.

1 4 GLZH / CATEGORIE 1 De EU beperkt de mogelijkheden voor... *Vervangen door* De EU minimaliseert de mogelijkheden voor...

(Het is te vaag wat het concreet inhoudt wanneer de EU deze mogelijkheden zou beperken. Het woord vervangen door 'minimaliseren' maakt de zin krachtiger en zorgt ervoor dat de tweede zin logischer aansluit.)

PB: Overnemen

8 ANTI-WITWASSEN Recente schandalen laten zien dat witwassen nog steeds een groot probleem is. Er komt een Europese instelling die hard kan optreden tegen witwassen en de financiering van terrorisme. Deze Europese instelling zal nauw samenwerken met de Financial Intelligence Units van de lidstaten.

2 5 GLZH / CATEGORIE 1 *Tussen...*optreden tegen witwassen (...). Deze Europese... *Toevoegen*, de financiering van georganiseerde criminaliteit en de financiering van terrorisme.

(Het is belangrijk om terreur aan te pakken, maar verreweg het merendeel van het witwassen geld wordt gebruikt voor andere doeleinde dan terreurfinanciering. Het is daarom van belang dat de programma tekst dat ook reflecteert.)

PB: Overnemen

16 BTW-FRAUDE De EU pakt btw-fraude strenger aan, onder meer door betere samenwerking tussen belastingdiensten en door waar nodig de btw-plicht te verleggen van de leverancier naar de afnemer, uitgezonderd de consument.

3 7 GLZH / CATEGORIE 2 *Na* Lid 16. *Toevoegen* Nieuw lid: [BTW-systeem] De EU werkt toe naar één EU-breed BTW-systeem met een nader te bepalen aantal BTW-tarieven die voor

alle landen hetzelfde zijn. Hierdoor kunnen alle EU-landen en organisaties ook de BTW EU-breed gaan verrekenen.

(Op dit moment is het heffen en verrekenen van BTW tussen de EU-landen een zeer complex systeem. Met meer en meer EU-grensoverschrijdend werk is dit essentieel voor een eerlijke betrouwbare BTW-heffing en afdracht. Je zou hier zelfs nog meer kunnen gaan sturen op duurzame handel door daar bijvoorbeeld een apart EU-breed BTW-tarief voor in te stellen.)

PB: Niet overnemen. Wij hebben hier drie redenen voor: 1) We willen dat landen juist meer ruimte geven om zelf hun eigen sociaaleconomisch beleid aan te passen met oog op de specifieke omstandigheden in hun land. Daarom pleiten we bij de winstbelasting voor harmonisatie van de minimumtarieven en niet voor exact dezelfde tarieven over al.

2) Wij hebben waar het gaat om belastingpolitiek andere prioriteiten. Omdat alle landen nu nog een veto hebben over belastingpolitiek is het lastig om hier veranderingen te realiseren. Daarom kiezen we ervoor prioriteit te geven aan een eerlijke winstbelasting voor bedrijven en het tegengaan van belastingontwijking.

3) Binnen de discussie over de BTW ligt wat ons betreft de nadruk op vergroening en niet uniformering. Wij willen juist dat landen de mogelijkheid krijgen om passende tarieven te ontwikkelen die het grootste effect op het milieu en het minimaliseren van het gebruik van grondstoffen hebben."

C GELIJK LOON VOOR GELIJK WERK

- 4 DENKTANK BASISINKOMEN / CATEGORIE 2** Na Hele lid. *Toevoegen* De EU ondersteunt onderzoeken naar en experimenten met een basisinkomen.

(In heel Europa speelt de discussie over basisinkomen. Daarom mag dit niet in ons Europees programma ontbreken. Dit is niet meer omstreden. Het staat al in het gezamenlijke verkiezingsmanifest van alle groene partijen in de EU (rl 204-208): "We also believe bold visions are needed, which could be supported by studies and trials on a universal basic income.")

PB: Overnemen

- 10 TOPINKOMENS** Werkgevers en werknemers maken in het ondernemingsbestuur afspraken over de hoogte van eventuele bonussen en de maximaal toelaatbare inkomensverschillen binnen de onderneming.

- 5 12 GLZH / CATEGORIE 1** Hele lid. *Vervangen door* Het Europees Parlement zet zich ervoor in dat werkgevers en werknemers in het ondernemingsbestuur afspraken maken over de hoogte van eventuele bonussen en de maximaal toelaatbare inkomensverschillen binnen de onderneming.

(De EU of het EP heeft niets te zeggen over de afspraken die werkgevers en werknemers maken als er geen regelgeving wordt voorgesteld om dit punt aan te pakken. Het idee is wel goed en daarom het voorstel om de zin op deze manier te verduidelijken.)

PB: Overnemen

13 VERLOFREGELINGEN De EU vergemakkelijkt het delen van arbeid en zorg door het stimuleren van zwangerschapsverlof, partnerverlof, betaald zorgverlof en betaalbare kinderopvang.

6 14 GLZH / CATEGORIE 1 *Na* Hele lid. *Toevoegen* Inzet is een systeem met gelijke verloftijd voor zowel man als vrouw, flexibel in te zetten in de eerste paar jaren na de geboorte van een kind.

(Dit is een belangrijk onderdeel met betrekking tot het verschil tussen mannen en vrouwen in de opvoeding van kinderen en de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt. Daarom de oproep dit punt uit te breiden en concreter te maken.)

PB: Overnemen

14 EMANCIPATIE AAN DE TOP De EU-instellingen zorgen voor evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en minderheden in Europese topfuncties.

7 DWARS - MANNENQUOTA / CATEGORIE 2 Hele lid *vervangen door* De EU-instellingen zorgen met bindende regels, waaronder quota, voor een evenredige vertegenwoordiging van mannen, vrouwen en minderheden in Europese topfuncties.

(Een betere verhouding tussen vrouwen en mannen staat al jaren op de agenda, maar de verandering gaat te langzaam. Als we werkelijk betere vertegenwoordiging willen van vrouwen en minderheden aan de top moeten we een maximum aan mannen instellen.)

PB: Overnemen

F. INVESTEREN IN DE ECONOMIE VAN DE TOEKOMST

2 EUROPESE BELASTINGEN Nationale bijdragen van EU-landen kunnen omlaag als de EU-begroting meer eigen inkomsten krijgt.

8 17 GLZH / CATEGORIE 1 *Voor* Hele lid. *Toevoegen* [Eigen inkomsten EU-begroting] (Er wordt nergens in het programma gesproken over hogere nationale bijdragen van EU-landen aan de EU-begroting. Daarom dit voorstel om het kopje te veranderen.)

PB: Overnemen

2 EEN GROEN EUROPA

A STRIJDEN VOOR HET KLIMAAT

7 MINIMUMPRIJS Er wordt een minimumprijs ingevoerd in het emissiehandelssysteem. Indien te veilen emissierechten onder deze minimumprijs blijven, worden deze rechten geschrapt.

9 DWARS - MINIMUMPRIJS CO2 / CATEGORIE 2 *Tussen* ...in het emissiehandelssysteem. (...) Indien te veilen... *Toevoegen* Dit minimumbedrag is gebaseerd op de kosten om dezelfde hoeveelheid broeikasgassen uit de atmosfeer te onttrekken, zodat minstens adaptatie en mitigatiekosten hiermee kunnen worden opgevangen.

(Om CO2 uitstoot te ontmoedigen, moeten we er een prijskaartje aan hangen. Deze prijs is niet uit de lucht gegrepen, maar gebaseerd op werkelijke (toekomstige) kosten. Als de kosten voor mitigatie of adaptatie niet groot blijken te zijn, dan kan de prijs nog kunstmatig verhoogd worden.)

PB: Niet overnemen. Wij kiezen voor een minimumprijs die net, zoals de rest van de maatregelen in deze paragraaf, gericht is op het bereiken van doelstellingen die in Parijs zijn vastgesteld. De prijs moet gebaseerd zijn op het effect dat het heeft op het voorkomen van CO2 uitstoot, niet op een ander criterium. Bovendien is deze tekst niet duidelijk: Wat er precies bedoeld wordt met "broeikasgassen uit de atmosfeer onttrekken" is niet duidelijk. Dit kan met veel verschillende technieken die vaak nu nog in ontwikkeling zijn waar wij lang niet altijd positief tegenover staan (zoals CCS). Door de prijs van CO2-uitstoot te baseren op onbewezen, en mogelijk problematische, technologieën om CO2 uit de lucht te krijgen, geven we deze ongewild veel legitimiteit. Het is bovendien onduidelijk of we daarmee een CO2-prijs krijgen die het best geschikt is om onze doelen te bereiken.

B. EEN UNIE VAN ZON EN WIND

- 2 SLIMME NETTEN** Alle lokale energienetten in de Europese Unie worden 'slimme netten', geschikt voor het ontvangen en uitwisselen van kleinschalig opgewekte groene energie.
- 10 19 GLZH / CATEGORIE 1** *Tussen* ontvangen en uitwisselen (...) van kleinschalig opgewekte *Toevoegen* en de tijdelijke opslag
(Voor een toekomst met groene energie is het van belang dat het energienetwerk zo wordt ingericht dat naast transport van energie ook (tijdelijke) opslag bij piekmomenten van stroom overal mogelijk is. Dit kan op allerlei verschillende manieren, o.a. afhankelijk van technische ontwikkelingen.)
PB: Overnemen.
- 5 EUROPESE INVESTERINGSBANK** De Europese Investeringsbank stopt met investeringen in de fossiele industrie en stelt meer kapitaal beschikbaar voor de financiering van projecten op het gebied van duurzame energie en energiebesparing. Er gaat geen geld naar fossiele energiecentrales of naar gaspijpleidingen. Tevens wordt de EIB aan hogere standaarden gehouden voor verantwoording aan het Europees Parlement, transparantie en integriteitszaken, zoals het samenwerken met entiteiten die betrokken zijn bij belastingontwijking of corruptie.
- 11 20 GLZH / CATEGORIE 1** *Hele lid vervangen door* [Groene Europese Investeringsbank] De Europese Investeringsbank stopt met investeringen in de fossiele industrie en stelt meer kapitaal beschikbaar voor de financiering van projecten op het gebied van duurzame energie en energiebesparing. Er gaat geen geld naar fossiele energiecentrales of naar gaspijpleidingen. [Integere Europese Investeringsbank] De Europese Investeringsbank (EIB) wordt aan hogere standaarden gehouden voor verantwoording aan het Europees Parlement, transparantie en integriteitszaken, zoals het samenwerken met entiteiten die betrokken zijn bij belastingontwijking of corruptie.

(In de optiek van de ondertekenaars wordt het programmapunt van de EIB krachtiger door het programmapunt op te splitsen door beide onderwerpen apart uit en toe te lichten.)

PB: Overnemen.

11 WATERSTOF De ontwikkeling van 'groene waterstof', waterstof die opgewekt is met schone energie wordt gestimuleerd door de EU. Daar kunnen ook experimenten met blauwe waterstof voor nodig zijn. Groene waterstof kan dienen als opslagmedium voor energie, als brandstof bij zwaar wegtransport en als vervanger van gas en andere fossiele brandstoffen en grondstof in de industrie. Investerings in waterstof worden gesubsidieerd, waarbij afspraken worden gemaakt over het snel verlagen van de kostprijs.

12 PARTIJBESTUUR / CATEGORIE 1 Daar kunnen ook experimenten met blauwe waterstof voor nodig zijn. *Schrappen*

(Blauwe waterstof is het gebruik van waterstof als energiedrager, waarbij de energie niet duurzaam is opgewekt en de CO2 wordt opgeslagen. Experimenteren hiermee betekent dure investeringen in ccs die het risico van een lock-in meebrengen.)

PB: Overnemen.

C. EEN NETWERK VAN SNELLE TREINEN

1 EUROPESE TREINVERBINDINGEN De EU stimuleert goed grensoverschrijdend openbaar vervoer, in het bijzonder per trein. De afstand waarbinnen de trein een goed vervoermiddel is, moet vergroot worden. Voor de middellange afstand wordt er een snel netwerk tussen metropolen gecreëerd. Op de lange afstand maakt de nachttrein een comeback en het Europese netwerk van nachttreinen wordt verder uitgebreid. Belemmeringen voor internationale reizen worden weggenomen door betere samenwerking tussen nationale treinaanbieders. De verbindingen tussen grensregio's worden verbeterd. Enkel waar dit noodzakelijk is worden nieuwe verbindingen in het netwerk aangelegd.

13 DWARS - EU SPOORWEGEN / CATEGORIE 2 *tussen* in het bijzonder per trein. (...) De afstand waarbinnen... *toevoegen* Een agentschap neemt de verantwoordelijkheid om een Europees treinnetwerk te realiseren.

(In de originele tekst wordt gesproken over een snel treinnetwerk tussen verschillende steden, maar er staat niet wie hiervoor verantwoordelijk is of hoe dit gecreëerd moet worden. DWARS wil graag dat er één instelling komt die hierin het initiatief neemt: een agentschap (semi-overheidsinstelling), vergelijkbaar met de NS in Nederland. Op die manier is er een centrale organisatie die mandaat heeft om het Europese netwerk te creëren en hoeft er niet eindeloos overlegd te worden tussen vervoerders uit verschillende landen. Niet elk spoor hoeft vervangen te worden als het er al ligt, maar er komen wel Europese treinen.)

PB: Niet overnemen. Wij hebben er in het programma er juist voor gekozen om het aantal nieuwe agentschappen tot een minimum te beperken. Wij willen snel betere coördinatie tussen nationale spoorwegbedrijven, niet een nieuwe organisatie daarbovenop.

D. WEG MET DE WEGGOOI-ECONOMIE

6 GEVAARLIJKE STOFFEN Giftige en gevaarlijke stoffen moeten worden vermeden in en verwijderd uit materialen die gerecycled worden, zodat ze niet eindeloos terugkeren in de cyclus van de circulaire economie. Daar is strenge regelgeving voor nodig: de regels die zijn vastgelegd in REACH en de richtlijn beperkingen gevaarlijke stoffen moeten aangescherpt worden. Stoffen die de menselijke hormoonhuishouding verstoren moeten bij voorrang worden uitgefaseerd. Vervoer van gevaarlijke stoffen vindt zo min mogelijk door stedelijke gebieden plaats.

14 31 GLZH / CATEGORIE 2 Stoffen die de menselijke hormoonhuishouding verstoren moeten bij voorrang worden uitgefaseerd. *Schrappen*
(Het programmapunt is krachtiger en duidelijker zonder deze zin.)

PB: Overnemen

F. LANDBOUW DIE DE NATUUR STERKER MAAKT

8 GENETISCHE MODIFICATIE De EU streeft naar een landbouw die vrij is van transgenetische modificatie. Cisgenetisch gemodificeerde gewassen worden streng getoetst. De EU ondersteunt gentechnische productieketens. De etiketteringsplicht voor reeds toegelaten gevoedsel wordt uitgebreid tot producten van dieren die zijn gevoed met gevoer. Leveranciers van genetisch gemodificeerde producten worden volledig aansprakelijk voor (milieu) schade, bijvoorbeeld de 'besmetting' door gewassen van andere boeren.

15 DWARS - GMOS / CATEGORIE 2 Hele lid. *Vervangen door 8.* [Genetische modificatie] Genetisch gemodificeerde gewassen bieden kansen voor duurzame, natuurinclusieve, efficiënte en risicoarme landbouw. De gewassen moeten wel worden getoetst op veiligheid voor mens en omgeving. De machtsconcentratie bij grote biotechnologische bedrijven wordt tegengegaan door de regulering van patenten te herzien. De etiketteringsplicht voor reeds toegelaten genetisch gemodificeerde gewassen wordt uitgebreid tot producten van dieren die zijn gevoed met deze gewassen.

(Gevaren voor duurzame landbouw zijn giftige bestrijdingsmiddelen, monoculturen, te veel/weinig (kunst)mest, klimaatverandering en monopolies. Niet GMO's. Elk product, GMO of niet, moet getoetst worden aan gezondheidseisen en risico's voor omgeving. Er is wetenschappelijke consensus dat GMO's geen bijzonder gevaar vormen voor de menselijke gezondheid. Liever reguleren we patenten en verbieden we gif.)

PB: Niet overnemen. Bij GMO's moet er onderscheid gemaakt worden tussen transgenetische modificatie (het inbrengen van soortvreemde genen) en het versnellen van kruising van gewassen binnen soorten (zoals cisgenese), zoals het verkiezingsprogramma doet. Transgenetische modificatie leidt tot modificaties in gewassen die zich nooit op natuurlijke wijze voor zouden doen. Dat brengt grote risico's met zich mee. Het verkiezingsprogramma hanteert daarom het voorzorgsprincipe. Daarnaast heeft transgenetische modificatie slechts tot monoculturen geleid gecombineerd met intensief gebruik van bestrijdingsmiddelen (planten worden zo aangepast dat ze tegen bestrijdingsmiddelen kunnen). Het leidt eveneens tot nog meer machtsconcentratie bij de

grote agrotechnologische bedrijven in plaats van dat het leidt tot een versterking van de positie van boeren. Het versnellen van kruising van gewassen binnen soorten (zoals cisgenese) kan wellicht een bijdrage gaan leveren aan duurzamere landbouw. Het verkiezingsprogramma houdt daarom de deur open voor deze techniek. Het vereist echter wel strikte voorwaarden en strenge toetsing. Het voorgestelde amendement daarentegen gooit alle technieken op één hoop zonder enig onderscheid te maken.

3 EEN EUROPA VAN BURGERS

B RECHTSSTAAT BESCHERMEN

10 AFTAPPEN De EU-instellingen en de lidstaten spreken af om alle Europese en nationale wetgeving en praktijken op het gebied van aftappen van communicatie opnieuw te toetsen aan de grondrechten, met name aan de beginselen van legaliteit, rechtmatigheid, noodzakelijkheid, toereikendheid, proportionaliteit, onpartijdige rechterlijke toetsing, eerlijk proces, notificatie van getroffen en, transparantie, onafhankelijk toezicht, integriteit van communicatie en systemen, hoogste niveau van rechtsbescherming bij internationale samenwerking, waarborgen tegen onrechtmatige toegang en bescherming voor klokkenluiders.

16 GROENLINKS WERKGROEP PRIVACY E.A. / CATEGORIE 1 *Tussen van getroffen en, transparantie (...), onafhankelijk toezicht, integriteit* *Toevoegen* (waaronder een publieke rapportageplicht)

(Het publiceren van aftapstatistieken is van belang om een indruk te krijgen van hoe vaak de mogelijkheden worden gebruikt én om vergelijkingen tussen Europese landen mogelijk te maken. Dit is belangrijk in het kader van de mensenrechten, maar ook voor de effectiviteit van de diensten. Zie ook o.a. <https://www.bitsoffreedom.nl/?s=tapstatistieken>)

PB: Overnemen

C. TECHGIGANTEN AAN BANDEN LEGGEN

7 OPLADERS Voor de opladers van smartphones, tablets en laptops moet er een uniforme, verplichte Europese standaard komen, zodat niet voor ieder nieuw product een nieuwe oplader nodig is.

17 DWARS OPLADERS / CATEGORIE 1

Na Hele lid. *Toevoegen...* en minder opladers worden geproduceerd en weggegooid.

(Grondstoffen zijn een belangrijke reden om een uniforme standaard te willen implementeren, het gebruiksgemak is belangrijk maar niet de enige reden dat we dat willen.)

PB: Niet overnemen. Er zijn verschillende voordelen waaronder grondstoffengebruik.

In tegenstelling tot het amendement beperkt de originele tekst zich niet tot een van de voordelen.

F. IEDERE BURGER GELIJKE RECHTEN

7 ROMA De Europese Commissie ziet er strenger op toe dat lidstaten hun strategieën voor de integratie van Roma en Sinti daadwerkelijk uitvoeren. De Europese Commissie maakt zich er hard voor dat er een einde komt aan de discriminatie van Roma en Sinti.

18 DWARS SEKSWERKERS / CATEGORIE 2 *Na* hele lid *Toevoegen* Nieuw lid: [Toegankelijke zorg voor sekswerkers] Sekswerkers moeten veilig en gezond hun werk kunnen doen. De EU stimuleert initiatieven die de positie van sekswerkers versterken en ontwikkelt nieuw beleid in goed overleg met de sekswerkers zelf, waarbij gezondheid en goede toegang tot zorg vooropstaan.

(Er staat niks over sekswerkers in het programma, hoewel zij vaak te maken hebben met discriminerende en uitsluitende praktijken. Gezien sekswerk in veel lidstaten verboden is zijn er weinig rechten waarvoor we op kunnen komen, maar we moeten minstens staan voor de toegang tot zorg.)

PB: Overnemen.

4 EUROPA ALS WERELDSPELER

A. DE KOMST VAN VLUCHTELINGEN IN GOEDE BANEN

11 ASIELAANVRAAG BIJ DIPLOMATIEKE POSTEN Mensen die op individuele gronden (bijvoorbeeld seksuele gerichtheid, politieke opvattingen of geloof) niet veilig zijn in hun land, kunnen asiel aanvragen bij diplomatieke posten van de EU.

19 41 GLZH / CATEGORIE 1...kunnen asiel aanvragen bij diplomatieke posten van de EU. *Vervangen door* ...kunnen asiel aanvragen bij elke diplomatieke post van de EU. Hierbij is het niet relevant in welk land de aanvraag wordt gedaan.

(Asielaanvragen moeten bij elke diplomatieke post aangevraagd kunnen worden. Om het beleid zo effectief mogelijk te maken is het van belang dat deze aanvragen niet alleen gedaan kunnen worden in het land van herkomst, maar ook als er al gevlucht is of als deze persoon in een ander land woonachtig is.)

PB: Overnemen.

C. SAMENWERKEN TEGEN ARMOEDE

1 ONTWIKKELINGSSAMENWERKINGSAGENDA

Het doel van ontwikkelingssamenwerking is het uitroeien van armoede door middel van sociale, economische en duurzame ontwikkeling. Als uitgangspunt hierbij hanteert de EU de Sustainable Development Goals (SDGs) en de Agenda 2030 als uitgangspunt. Hiervoor zijn structurele en langetermijninvesteringen noodzakelijk. Dit vergt een EU-beleid dat is ontkoppeld van de commerciële, handels- en veiligheidsbelangen van de EU of individuele lidstaten. Ontwikkelingssamenwerking heeft bestrijding van armoede als primair doel en is gericht op

landen en burgers die deze hulp het meeste nodig hebben. Europees eigenbelang is altijd ondergeschikt.

- 20 44 GLZH / CATEGORIE 1** Dit vergt een EU-beleid dat is ontkoppeld van de commerciële, handels- en veiligheidsbelangen van de EU of individuele lidstaten. *Schrappen*
(Deze zin lijkt te suggereren dat nationaal beleid van lidstaten en de EU op het gebied van handel en veiligheid in strijd is met SDG's. Dit is niet een-op-een zo te zeggen. Er zijn genoeg lidstaten die SDG's koppelen aan hun handelsbeleid en lidstaten moeten de mogelijkheid hebben dit te doen. Daarom het voorstel deze zin weg te laten.)

PB: Overnemen.

- 7 LANDBOUW ONTWIKKELINGSLANDEN** De EU investeert met name in Afrika in kleine en middelgrote boeren. Zij zet zich in voor verhoging van de landbouwproductiviteit in ontwikkelingslanden. Zij richt zich daarbij op het gebruiken en het versterken van lokale kennis over duurzame landbouwmethoden. Ook richt zij zich op herstellen van gedegradeerde landbouwgronden. Deze investeringen hebben de verhoging van duurzame voedselproductie voor de lokale markt tot doel. De EU verleent steun bij plattelandsontwikkeling, waaronder de aanleg van infrastructuur. Zij bevordert de samenwerking tussen boeren en biedt meer kredieten aan voor duurzame investeringen. De EU steunt de ontwikkeling van sociale vangnetten en werkgelegenheid voor kleinschalige boeren in Afrikaanse landen waarvan de bedrijven onvoldoende economische toekomst hebben en dragen ook bij aan het terugdringen van klimaatverandering door droogte.

- 21 LANDBOUW WERELDWIJD EERLIJKER EN DUURZAMER / CATEGORIE 1** *Tussen...*aanleg van infrastructuur. (...) Zij bevordert de... *Toevoegen* De EU verleent steun bij plattelandsontwikkeling, waaronder de aanleg van infrastructuur die in samenspraak met lokale gemeenschappen ontwikkeld is.

(Ik zou graag zien dat infrastructuur wordt aangelegd in samenspraak met lokale gemeenschappen waarbij ook hun belangen worden meegewogen. Nu gebeurt dat vaak ondanks lokale weerstand.)

PB: Overnemen

- 22 LANDBOUW WERELDWIJD EERLIJKER EN DUURZAMER / CATEGORIE 1** *tussen...* verhoging van de landbouwproductiviteit (...) in ontwikkelingslanden. *Toevoegen* en de diversificatie van de landbouw

(Dat is niet precies wat bijdraagt aan armoedebestrijding en verduurzaming: kleinschalige boeren zijn enorm productief in hun diversiteit, maar komen zo niet uit de cijfers omdat er dan naar gewas/hectare wordt gekeken. Productiviteitsdenken stuurt aan op het vermonocultureren (als dat een woord is...) omdat het meten van productiviteit helaas nog altijd in gewas/hectare gaat...)

PB: Overnemen

- 9 SAMENWERKING EN GELIJKWAARDIGHEID** De EU gaat beter samenwerken met Afrikaanse landen en de Afrikaanse Unie en neemt in haar ontwikkelingsbeleid de belangen van Afrikaanse burgers en landen als uitgangspunt. Ontvangers krijgen meer invloed op de

totstandkoming en uitvoering van projecten, en projecten worden altijd geëvalueerd.

- 23 45 GLZH / CATEGORIE 1** De EU gaat beter samenwerken met Afrikaanse landen en de Afrikaanse Unie... *Vervangen door* De EU gaat beter samenwerken met landen en internationale organisaties van landen.

(De burgers van landen moeten overal centraal staan. Dat geldt ook als het gaat om buitenlandbeleid. Waarom moet de EU alleen streven naar betere samenwerkingen in Afrika? Dit zou het uitgangspunt moeten zijn in elk land ter wereld waar de EU aan ontwikkelings-samenwerking doet.)

PB: Overnemen

D. EERLIJKE HANDEL

- 6 EXPORT** De EU stopt met het subsidiëren van Europese producten om deze aantrekkelijker te maken ten opzichte van vergelijkbare producten uit met name Afrika. Zij onderzoekt de invloed van haar landbouwbeleid op ontwikkelingslanden en past het beleid waar nodig aan.

24 LANDBOUW WERELDWIJD EERLIJKER EN DUURZAMER / CATEGORIE 1

Laatste zin. *Vervangen door* Zij onderzoekt de invloed van haar landbouwbeleid op milieu- en natuurbescherming, fundamentele arbeidsnormen, mensenrechten, voedselzekerheid, voedselveiligheid en dierenwelzijn in ontwikkelingslanden en past het beleid waar nodig aan. (Deze invloed mag iets specifieker, namelijk op milieu- en natuurbescherming, fundamentele arbeidsnormen, mensenrechten, voedselzekerheid, voedselveiligheid en dierenwelzijn, zoals ook in artikel 1 van dit hoofdstuk staat.)

PB: Overnemen.

- 14 MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN** De EU maakt van maatschappelijk verantwoord ondernemen de norm en legt bedrijven bindende eisen op. Dit komt in navolging van bestaande wetgeving over conflictmineralen en een oproep van het Europees Parlement om met wetgeving te komen in de kledingindustrie.

- 25 48 GLZH / CATEGORIE 1** *Tussen* bindende eisen op (...). Dit komt in *Toevoegen* met heldere consequenties voor verzuim.

(Te vaak worden er prachtige verdragen en wetsartikelen geschreven die, als ze in de volledigheid werden uitgevoerd, kunnen leiden tot grote verbeteringen voor mensen wereldwijd. Al deze verdragen schieten te kort in de uitvoering en handhaving, omdat er vaak een gebrek is aan mechanismen om uitvoering af te dwingen. Daarom moeten er heldere consequenties staan in het verdrag.)

PB: Overnemen.

E. WERKEN AAN EEN VEILIGE WERELD

- 26 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 2** *Na* Lid 1. *Toevoegen* Nieuw lid: Het Europees Parlement moet democratische controle kunnen uitoefenen over de Europese samenwerking op defensiegebied.

(We willen democratische controle over militaire inzet. Sinds 2017 is de ontwikkeling van gezamenlijke militaire structuren door 25 van de (nog) 28 EU-lidstaten met voortvarende hand genomen. In de huidige structuur is er een soort schemergebied dat naast de eigenlijke EU-instellingen staat. Mettertijd moeten deze aan de bevoegdheden van het Europees Parlement kunnen worden onderworpen.)

PB: Overnemen

9 RECHT OP BESCHERMING De EU streeft ernaar het recht op bescherming in het volkenrecht te integreren: de veiligheid van mensen gaat boven de soevereiniteit van staten, wanneer deze niet bereid of in staat zijn hun inwoners te beschermen. Zij vergroot haar eigen inzet voor de bescherming van burgers, minderheden en ontheemden in conflictgebieden.

27 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 1 *Tussen* ...volkenrecht te integreren: (...) de veiligheid... *Toevoegen* door een algemeen aanvaard juridisch kader te ontwikkelen waarbij (We zijn het eens met het streven, maar moeten ook constateren dat de Responsibility to Protect in het verleden vaak is misbruikt voor het najagen van eigen belangen. Beschermen van mensen zonder duidelijk en algemeen aanvaard volkenrechtelijke kader voorrang geven boven soevereiniteit van staten houdt naar onze mening een vrijbrief in om (ook om oneigenlijke redenen) militaire interventies te plegen.)

PB: Overnemen.

11 MILITAIRE INTERVENTIES De internationale gemeenschap deelt de verantwoordelijkheid om mensen te beschermen en genocide en ernstige mensenrechtenschendingen te voorkomen. De EU onderneemt of ondersteunt alleen militaire interventies in het geval van dreigende genocide, misdaden tegen de menselijkheid en etnische zuiveringen, als alle niet-militaire opties zijn overwogen en onvoldoende effectief zijn gebleken. De EU maakt zich sterk voor conflictpreventie. Een militaire interventie is volkenrechtelijk gelegitimeerd en gaat altijd hand in hand met diplomatie, humanitaire hulp en wederopbouw die bijdraagt aan een stabiele, veilige situatie voor de burgers ter plekke, ook op de lange termijn.

28 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 2 *Na* Hele lid. *Toevoegen* Ook is er voorafgaand aan de missie sprake van een beëindigungsstrategie (zowel bij het slagen als het niet-slagen van de missie) om mission creep te voorkomen en te voorkomen dat de missie wordt voortgezet terwijl blijkt dat ze de problemen juist verergert. Milieuschade ten gevolge van de operaties wordt opgeruimd en de EU zet zich ruimhartig in voor de wederopbouw van het gebied in kwestie.

(Het schort aan het begin vaak aan plannen voor beëindiging van missies. Zo blijven ze voortduren of worden ze ontijdig afgesloten, het land (bijna) in nog grotere staat van ontreding achterlatend. Het vooraf plannen van afronding zal ook tot extra aandacht voor de reeds in dit programmapunt bepleite diplomatie, humanitaire hulp en wederopbouw leiden; meer gericht ook op het doel van de missie.)

PB: Overnemen.

13 SPECIALISATIE LEGERS Door verregaande samenwerking en specialisatie worden de efficiency en inzetbaarheid van de legers van de EU-landen vergroot. De specialisatie van legers van EU-lidstaten is mogelijk door intensieve en meer geïntegreerde regionale samenwerking. Dit zal leiden tot verdere kostenbesparingen en innovatie. De NAVO mag geen belemmering vormen voor Europese militaire integratie. Lidstaten blijven vrij om te bepalen hoe hoog hun bijdrage aan de NAVO is.

29 DWARS - EU LEGER / CATEGORIE 2 Na Hele lid. *Toevoegen* Er wordt op termijn gestreefd naar het opzetten van een efficiënt en inzetbaar Europees leger. (Het behoud van nationale legers is op lange termijn niet houdbaar, en door defensie te organiseren op Europees niveau, bundelen we krachten. Het buitenland- en veiligheidsbeleid moet op termijn Europees worden geregeld. Een Europa met gezamenlijke buitengrenzen moet zich als één kunnen verdedigen in tijden van conflict en gezamenlijk krachtig ingrijpen in crisis in andere regio's.)

PB: Niet overnemen. Wij zijn voor intensieve militaire samenwerking tussen landen binnen de Europese Unie maar de vorming van één Europees leger gaat ons te ver. Wij willen dat nationale staten en met name nationale parlementen uiteindelijke zeggenschap houden over de inzet van militairen. In kwesties van oorlog en vrede, leven en dood, moet de grootst mogelijke democratische legitimiteit verzekerd zijn.

Indien aangenomen verder met amendement nummer 31.

30 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 2 Na Hele lid. *Toevoegen* Deze Europese integratie moet op termijn de NAVO overbodig maken, waardoor de EU voor zijn militaire inzet niet langer afhankelijk is van de VS.

(Meer democratische controle over de militaire inzet is nodig dan bij de NAVO mogelijk is. 'Onze' criteria corresponderen niet altijd met de Amerikaanse waardoor de EU-landen zonder het zelf te willen een Amerikaans militair avontuur kunnen worden ingesleept. De praktijk toont ook dat de EU graag (vredes)missies wil starten/oppakken die de Amerikanen niet willen. We moeten toe groeien naar eigenstandigere EU-defensie.)

PB: Niet overnemen. In de huidige instabiele situatie in de wereld vinden wij een pleidooi om de NAVO op te heffen niet verantwoord. Bovendien: als Europese landen zich zouden ontlechten uit de NAVO en zelf helemaal verantwoordelijk zouden moeten worden voor hun eigen defensie dan vereist dat een grotere investering dan het Europees defensiefonds (dat de indianers juist met ons in het vorige amendement verwerpen).

31 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 2 Na Lid 13. *Toevoegen* Nieuw lid: Het voorgenomen Europees Defensiefonds waaruit ingaande 2020 elk jaar een half miljard euro aan ontwikkeling en verwerving van nieuwe wapensystemen wordt gefinancierd wordt afgeblazen en aangewend voor de ontwikkeling van niet-militaire middelen tot conflicthantering. (Met dit Europees Defensiefonds worden vooral de Europese wapenbedrijven ondersteund die nu al goed zijn voor 32% van de wereldwijde wapenexporten. Met die wapenproductie worden geen oorlogen beëindigd maar juist voortgezet. Daarnaast ontbreekt het de EU en anderen aan niet-militaire middelen om gewapende conflicten te beëindigen en er is grote behoefte aan de ontwikkeling en verwerving daarvan.)

PB: Overnemen

14 DIGITALE OORLOGSVOERING Europese samenwerking voor cybersecurity wordt fors uitgebreid en richt zich vooral op bescherming van de eigen infrastructuur en democratische rechtsorde.

32 51 GLZH / CATEGORIE 2

Na Hele lid. *Toevoegen* De EU zet zich in voor de ontwikkeling van internationale afspraken en regels voor digitale oorlogsvoering.

(Het gebrek aan internationale ordening en regels op het gebied van het cyberverkeer schept onzekerheid en grote risico's. Dit geldt des te meer voor digitale oorlogsvoering. Door in de regulering het voortouw te nemen kan de EU deze ontwikkeling medebepalen.)

PB: Overnemen

24 SYRIË De EU levert grotere inspanningen voor de vreedzame oplossing van conflicten, zoals de burgeroorlog in Syrië, met name door in te zetten op een duurzaam, transformerend en inclusief vredesproces waar (Syrische) vrouwen een grote rol in spelen.

33 SYRIË EN WAPENS / CATEGORIE 2 *Na* Hele lid *toevoegen* Er worden geen wapens meer geleverd aan strijdgroepen in Syrië.

(In september bleek dat Nederland al jaren allerlei strijdgroepen steunt. Er waren pick-up-trucks aan jihadistische groepen gegeven. Het leveren van wapens aan conflictgebieden is altijd fout. Dat werd hier weer zichtbaar. Voor andere EU-landen geldt hetzelfde.)

PB: Niet overnemen. In lijn met het amendement 34 kiezen we ervoor om specifieke conflicten niet uit te lichten. De geopolitieke situatie verandert te snel om dit soort specifieke ge- en verboden op te nemen.

34 52 GLZH / CATEGORIE 2 Hele lid *Vervangen door* 24. [Wereldwijde conflicten] De EU levert grotere inspanningen voor de vreedzame oplossing van conflicten, met name door in te zetten op een duurzaam, transformerend en een inclusief vredesproces waarin vrouwen een grote rol in spelen.

(Er zijn meerdere conflicten in de wereld, bijvoorbeeld in Jemen. Daarom het voorstel deze passage algemener te maken en daarmee geen onderscheid te maken tussen verschillende conflicten.)

PB: Overnemen

F. DE ZONE VAN VREDE EN VEILIGHEID UITBREIDEN

35 DUURZAME VREDE / CATEGORIE 2 *Toevoegen* 1. [Ontspanningspolitiek] Naar analogie van het Helsinki-proces ten tijde van de Koude Oorlog zet de EU zich in voor een ontspanningspolitiek ten aanzien van Rusland gericht op veiligheid, samenwerking en mensenrechten op het hele Europese continent.

(Internationaal zijn er meer vijandelijkheden, grotere defensie-uitgaven en dreiging van een nieuwe kernwapenwedloop. De voorlopers van GroenLinks zetten zich in de (vorige) Koude Oorlog in voor ontspanning. Daarbij staan ook nu wederzijdse veiligheid, samenwerking en respect voor mensenrechten centraal. De EU blijft een vredesproject door (economische)

samenwerking, ook met voormalig vijanden.)

PB: Niet overnemen. Na alles wat er de afgelopen jaren is gebeurd - de annexatie van de Krim, de inval in het oosten de Oekraïne, het neerhalen van de MH17, de militaire steun aan Assad in Syrië, de dodelijke gifaanvallen op tegenstanders van Poetin - is dit niet het goede moment om voor ontspanning richting Rusland te pleiten. Natuurlijk moet er met Rusland worden gepraat. Dat gebeurt ook, onder meer in de OVSE, door de EU en in bilaterale contacten. Maar een losstaand, nieuw initiatief voor ontspanning, zoals het amendement bepleit, is in de huidige situatie een verkeerd signaal.

7 ISRAËL-PALESTINA De EU erkent Palestina als staat. De EU vergroot de inspanningen voor een rechtvaardige oplossing van het Israëlijsch-Palestijnse conflict, conform het internationaal recht. Zij dringt er bij Israël op aan de bezetting van Palestijns gebied te beëindigen door onder andere de muur op Palestijns gebied af te breken, de economische blokkade van Gaza op te heffen, de nederzettingen te ontmantelen en zich terug te trekken uit de in 1967 bezette gebieden, inclusief Oost-Jeruzalem. De EU praat met alle partijen en stelt schendingen van mensenrechten, zowel van Israëlijsche als van Palestijnse zijde, aan de kaak. Het associatieverdrag tussen de EU en Israël wordt opgeschort, zolang Israël doorgaat met ernstige schendingen van het internationaal recht die vrede blokkeren.

36 ISRAPAL / CATEGORIE 2 *Na* Hele lid. *Toevoegen* De EU stopt alle samenwerking met de Israëlijsche wapenindustrie.

(De Israëlijsche wapenindustrie is een-op-een verbonden met de bezetting van de Palestijnse gebieden en de wurgende blokkade van Gaza. Met name het bedrijf Elbit verkoopt voor miljarden aan EU-landen. Het Israëlijsche geweld tegen de Palestijnen wordt daardoor beloond.)

PB: Overnemen.

37 ISRAPAL / CATEGORIE 1 *Na* ...de muur op Palestijns gebied af te breken, de economische blokkade... *Schrappen* economische

(Het woord `economische` schrappen. De blokkade van Gaza is totaal. Hij is gericht op het onleefbaar maken van heel Gaza, niet alleen op economie. Berucht is het tegenhouden van bouwmaterialen waarmee de gebombardeerde woonwijken hersteld moeten worden. Onlangs verbood Israël zelfs de import van condooms.)

PB: Overnemen.

38 ISRAPAL / CATEGORIE 2 *Na* Hele lid. *Toevoegen* De EU treedt op tegen foutieve vermelding van herkomst van nederzettingproducten.

(Alle joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem zijn in strijd met internationale verdragen, zoals de 4e conventie van Genève. Door de verkoop van nederzettingproducten onder de valse herkomstvermelding Israël kunnen ze economisch blijven bestaan. Dit is verboden in de EU, maar wordt niet gehandhaafd.)

PB: Niet overnemen. Wij geven de voorkeur aan amendement 39 dat op een bondige manier meer misstanden dan alleen deze aanpakt.

Indien aangenomen vervalt de stemming over amendement 39.

39 55 GLZH / CATEGORIE 2 *Na* Hele lid. *Toevoegen* De EU neemt strenge maatregelen om te voorkomen dat bedrijven kunnen profiteren van het nederzettingenbeleid. (In 2016 zijn de Israëlische nederzettingen door de VN-veiligheidsraad erkend als oorlogsmisdaad (Resolutie 2334). Resolutie 2334 verplicht landen om niet bij te dragen aan het Israëlische nederzettingenbeleid. Door de verkoop van producten die volledig of deels in nederzetting worden geproduceerd toe te staan draagt de EU bij aan het voortbestaan van nederzettingen en de mensenrechtenschendingen.)

PB: Overnemen

VERANTWOORDING TOEZICHTRAAD

ALGEMEEN

GroenLinks heeft, als enige politieke partij in Nederland, een toezichthoudend orgaan in de vorm van een toezichtraad. De toezichtraad heeft tot taak om toezicht te houden op de werkzaamheden van het partijbestuur en het bestuur met raad ter zijde te staan. Het toezicht is erop gericht dat het partijbestuur haar wettelijke verplichtingen en financiële verantwoordelijkheden in acht neemt, statuten, reglementen en congresbesluiten naleeft en de partij op deugdelijke wijze bestuurt.

Op 16 december 2016 heeft het congres van GroenLinks de nieuwe toezichtraad gekozen. De raad bestaat uit: János Betkó, Ali Al Hadaui, Bert Koopmanschap, Peter Korzelius (voorzitter) en Titia van Leeuwen. In het afgelopen jaar is de toezichtraad negenmaal bijeen geweest, waarvan zes deels in aanwezigheid van vertegenwoordigers van het partijbestuur, waaronder ook extra bijeenkomsten in het kader van de ontwikkelingen rond de partijvoorzitter. Verder waren er drie bijeenkomsten om intern als toezichtraad relevante ontwikkelingen te bespreken.

In 2017 heeft de toezichtraad een toezichtkader opgesteld waarin de taken, de verantwoordelijkheden en de speerpunten van de activiteiten van de raad zijn beschreven. Op basis van dit vastgestelde toezichtkader stelt de toezichtraad jaarlijks haar werkplan op. Naar behoefte wordt een gezamenlijke themabijeenkomst georganiseerd van toezichtraad en partijbestuur. Deze heeft in 2018 éénmaal plaatsge-

had. Het onderwerp voor deze bijeenkomst werd in onderling overleg vastgesteld.

WERKZAAMHEDEN

In het afgelopen jaar heeft de toezichtraad zich met de volgende onderwerpen beziggehouden:

A FINANCIËN

Het toezicht op de financiën van de partij is een belangrijk onderwerp voor de raad. Ook nu het beter gaat met de partij en zij over meer financiële middelen beschikt, is het zaak om zorgvuldig om te gaan met de toegenomen middelen. We constateren dat het partijbestuur een afgewogen financieel beleid voert, waarbij ook geanticipeerd wordt op eventuele slechtere tijden. De verdere professionalisering van het landelijk bureau heeft een hoge prioriteit voor het partijbestuur hetgeen de raad van harte ondersteunt. In het jaarlijks overleg van de toezichtraad met de accountant is in 2017 een aantal zaken benoemd die verbetering behoeft. Het betrof onder meer de consolidatie van de financiën van de afdelingen in de jaarrekening van de partij, het opzetten van een risicoanalyse als onderdeel van de planning- en control cyclus, fraudebeheersing en frauderisico's. Het partijbestuur heeft in 2018 deze punten opgepakt bij het opstellen van de begroting 2019, de jaarrekening en de tussentijdse rapportages. Deze zijn na bespreking met de partijvoorzitter en de penningmeester goedgekeurd.

B FUNCTIONERINGSCYCLUS PARTIJBESTUUR

Eén van de taken van de toezichtraad is het toezien op het functioneren van het partijbestuur. Daarbij gaat het specifiek om het toezien op en waar nodig zorgdragen voor de continuïteit en kwaliteit van het partijbestuur.

Twee leden van de toezichtraad voeren jaarlijks functioneringsgesprekken met alle leden van het partijbestuur. De gesprekken worden gebaseerd op een 360-graden feedbackrapport per partijbestuurslid. In zo'n rapport worden de beoordelingen en meningen verzameld van minimaal acht personen waarmee het betrokken partijbestuurslid een functionele werkrelatie heeft.

Dit gaat in de vorm van scores per competentie. Per gesprek wordt een verslag gemaakt waarin gemaakte afspraken, aandachtspunten en ontwikkelpunten zijn opgenomen. De toezichtraad wil samen met het partijbestuur de aanpak van de gesprekken en voornamelijk het gebruik van de 360-graden methodiek evalueren en daarbij andere beoordelingsmethodieken verkennen. De 360-graden methodiek wordt namelijk ervaren als wat te eenzijdig gericht op kwantitatieve scores per competentie. Gestreefd wordt naar een andere aanpak van de functioneringsgesprekken voor de leden van het partijbestuur, de beide Kamerfracties en de fractie in het Europees Parlement. Dit zal in 2019 door partijbestuur, toezichtraad en functioneringscommissies gezamenlijk worden uitgewerkt.

C BENOEMING LEDEN PARTIJBESTUUR

Verkiezing van partijbestuursleden is een taak van het congres. Echter, wanneer partijbestuursleden tussentijds opstappen is de benoeming van nieuwe (interim)leden een taak van de toezichtraad, op voordracht van de interne kandidatencommissie. In 2018

trad de partijvoorzitter af, waarna de toezichtraad het partijbestuurslid Jeroen Postma (portefeuille P&O) als interim partijvoorzitter benoemde voor de periode tot het congres van februari 2019. Door een tijdelijke onderlinge herverdeling van taken tussen de zittende partijbestuursleden hoefde de plek van partijbestuurder P&O niet tussentijds ingevuld te worden.

C OPDRACHT AAN INTERNE KANDIDATENCOMMISSIE.

De toezichtraad is opdrachtgever voor de interne kandidatencommissie voor de selectie van kandidaten voor het partijbestuur. In 2018 is opdracht verstrekt voor het selecteren van kandidaten voor de vacatures van partijvoorzitter, Campagne en Communicatie en voor Diversiteit en Externe relaties. Dit heeft inmiddels geleid tot voordrachten van drie personen die aan het congres van februari 2019 worden voorgelegd.

D ROYEMENT LEDEN

Indien leden de partij op onredelijke wijze benadelen kunnen deze worden geroyeerd. Het besluit tot royement is een taak van het partijbestuur, waarvoor instemming is vereist van de toezichtraad. In het afgelopen jaar heeft de raad evenals in 2017 het geval was, in twee gevallen na beraad ingestemd met een besluit tot royement. In beide gevallen betrof het het meenemen van een zetel na uittreden uit een GroenLinksfractie.

E COMMUNICATIE EN BEREIKBAARHEID

Omdat per januari 2017 een volledig nieuwe toezichtraad van start is gegaan, is de tekst op de website aangepast. Ook worden de meest relevante stukken als toezichtkader, jaarwerkplan en verantwoording nu op de GroenLinks-website gepubliceerd. Om onze bereikbaarheid te vergroten hebben we ook

het e-mailadres van de ondersteuning van de raad toegevoegd waarop we bereikbaar zijn.

F ARBEIDSVOORWAARDEN PARTIJVOORZITTER

In 2017 heeft de toezichtraad extern advies ingewonnen over de arbeidsvoorwaarden van de partijvoorzitter. De vraag daarbij was of de honorering en andere arbeidsvoorwaarden redelijk en billijk zijn in relatie met de zwaarte van de functie. De inzichten die uit het advies zijn voortgekomen zijn gedeeld en zullen in samenspraak met het partijbestuur zo nodig worden doorgevoerd.

G LANDELIJK BUREAU

Een aantal personen dat verbonden was met het Landelijk bureau heeft bij de toezichtraad hun zorgen geuit over de werksfeer, de aansturing van de organisatie en de cultuur in de organisatie van het bureau. Daarover hebben gesprekken plaatsgevonden met de toenmalige partijvoorzitter. Met de vernieuwing en de uitbreiding van de directie van het Landelijk bureau is de aansturing van de organisatie verduidelijkt en verbeterd. De samenwerking tussen directie en partijbestuur verloopt constructief. Werksfeer en organisatiecultuur maken onderdeel uit van het toezichtkader van de toezichtraad en zijn en blijven onderdeel van het gesprek dat de toezichtraad voert met het partijbestuur.

EVALUATIE FUNCTIONEREN TOEZICHTRAAD

De toezichtraad evalueert minimaal één keer per jaar zijn eigen functioneren en dat van de individuele leden. Een goede evaluatie draagt bij aan de professionaliteit van de toezichtraad en het creëert een leermoment om te kunnen bepalen of er bij de ingezette koers bijstelling gewenst is. Enkele leden van de toezichtraad heeft in het eerste kwartaal van 2018 interviews gehouden met een aantal personen waarmee functioneel contact is

geweest. Op basis van de evaluatie heeft de toezichtraad in praktische zin besloten om het jaarwerkplan steeds ook van een uitvoeringsplan te voorzien, de afspraken per vergadering te beleggen in een actiepuntenlijst en deze steeds aan het begin van een vergadering na te lopen. In 2019 wordt de toezichtraad geëvalueerd met behulp van een externe partij, waarbij deze punten zullen worden meegenomen. In lijn met de professionalisering van de partij hebben de toezichtraad als team en de individuele leden een steeds hoger niveau van functioneren bereikt. In het komende jaar zullen wij onze rol als toezichthouder zo goed mogelijk blijven vervullen en daar waar mogelijk verder verbeteren.

TOT SLOT

Het afgelopen jaar was voor de hele partij en dus ook voor de toezichtraad een bewogen jaar, vooral door het aftreden van de partijvoorzitter. Toezichtraad en partijbestuur hebben gezamenlijk opgetrokken om deze moeilijke situatie tot een goed einde te brengen en de schade voor de partij zo beperkt mogelijk te laten zijn. Wij danken de leden van het partijbestuur voor de goede samenwerking daarbij.

DE TOEZICHTRAAD VAN GROENLINKS

János Betkó, Ali Al Hadaui, Bert Koopmanschap, Peter Korzelius (voorzitter) en Titia van Leeuwen.

VERANTWOORDING PARTIJBESTUUR

2019 WORDT EEN SPANNEND JAAR, MET VERKIEZINGEN VOOR DE PROVINCIALE STATEN EN HET EUROPEES PARLEMENT. WE GAAN DOOR OP DE INGESLAGEN WEG EN ZETTEN ALLES OP ALLES OM OOK DEZE 2 VERKIEZINGEN WEER TE WINNEN.

WERKWIJZE

Onze beweging groeit hard. Maar onze ambitie is dan ook torenhoog. We willen Nederland veranderen! Daar werken we als leden, politici en vrijwilligers iedere dag keihard aan. We willen bij steeds meer deuren aanbellen, onze organisatie blijven professionaliseren en onszelf voortdurend uitdagen. Het partijbestuur wil het maximale bieden om dat te ondersteunen. Met trainingen, online ondersteuning, goede interne communicatie, uitwisselen van best practices, persoonlijk advies en uiteraard met zo nu en dan een goede borrel. Onze organisatie wordt steeds groter: we blijven nieuwe collega's en vrijwilligers verwelkomen. Tegelijkertijd willen we als partijbestuur zichtbaar en toegankelijk zijn. We blijven het land in gaan om te luisteren, te praten en mee te gaan langs de deuren. Heb je tips, opmerkingen of wil je meer weten? Neem contact met ons op via voorzitter@groenlinks.nl.

EEN PRACHTIG JAAR

2018 was een prachtig jaar voor GroenLinks. Een van de hoogtepunten was natuurlijk onze historische uitslag bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart. Die kwam niet uit de lucht vallen, maar is het resultaat van jarenlang bouwen aan de campagneorganisatie en de partij.

DE SAMENSTELLING VAN HET PARTIJBESTUUR OP 1 JANUARI 2019

EVA GROEN-REIJMAN

Bestuurslid Partijontwikkeling -
Interne Relaties

JAAP WORTEL

Bestuurslid Financieel Beleid

JEROEN POSTMA

Partijvoorzitter (ad interim)

MIEKE VAN DER VEGT

Internationaal secretaris en
vice-voorzitter

ROGIER ELSHOUT

Bestuurslid Publiciteit & Campagnes

SEBASTIAN DINJENS

Bestuurslid Externe Partijontwikkeling

Op het congres nemen Mieke van der Vegt, Rogier Elshout en Sebastian Dinjens afscheid. Helaas hebben we in 2018 ook afscheid genomen van Marjolein Meijer als voorzitter. We zijn haar dankbaar voor haar tomeloze inzet voor GroenLinks en de resultaten die ze voor en met ons heeft behaald.

4 PRIORITEITEN 2018, 2019 EN VERDER

1. CAMPAGNE ALS MOTOR VOOR VERANDERING

Campagne voeren is de motor van onze partij. Niets geeft zoveel energie als voor onze idealen de straat op gaan. Het is de kurk waarop afdelingen drijven. In 2018 hebben we onszelf weer weten te verbeteren en hele mooie campagnes gevoerd. We gaan door met onze succesformule: de huis aan huis campagne, meetups en online de beste en meest zichtbare campagne voeren. We blijven onze idealen uitdragen en zoeken nog meer verbinding met mensen en bewegingen waarmee we Nederland en Europa groener en socialer maken.

2. INVESTEREN IN MENSEN

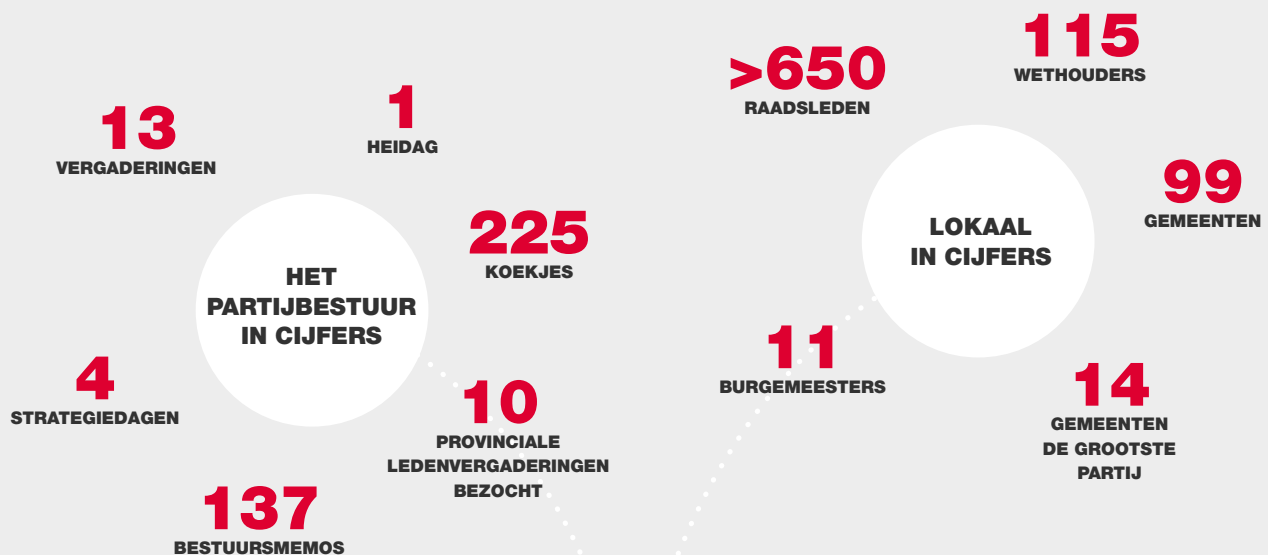
In 2018 hebben we geïnvesteerd in de GroenLinks Academie. We hebben kandidaat-raadsleden en-wethouders getraind en zijn een scholings- en intervisietraject gestart met nieuwe raadsleden en wethouders. Ook is het WethoudersNetwerk van start gegaan.

3. BOUWEN AAN EEN PROFESSIONELE ORGANISATIE

We hebben halverwege 2018 een begin gemaakt met het herzien van het functieloongebouw van de medewerkers en het analyseren van de huisvesting. Maar vooral: we zijn begonnen met een meerjarig traject voor het versterken van afdelingen (Traject 2021).

4. BINDEN EN ACTIVEREN VAN LEDEN EN SYMPATHISANTEN

Campagnevoeren blijkt de beste manier om mensen aan ons te binden. Daarnaast hebben we in juni 2018 ons eerste "GroenLinks Festival" gehouden. Dit was een aftrap om de komende tijd het inhoudelijke debat in de partij breed te organiseren.

PARTIJ-BESTUUR GROENLINKS

4 PRIORITEITEN 2018, 2019 EN VERDER

1 CAMPAGNE ALS MOTOR VOOR VE RANDERING

We gaan door met onze succesformule: de huis aan huis campagne, meetups en online de beste en meest zichtbare campagne voeren. We blijven onze idealen uitdragen en zoeken nog meer verbinding met mensen en bewegingen waarmee we Nederland en Europa groener en socialer maken

3 BOUWEN AAN EEN PROFESSIONELE ORGANISATIE

We gaan door met het professionaliseren van het landelijk bureau en onderzoeken mogelijkheden voor betere huisvesting Traject 2021: ondersteuning van afdelingen door medewerkers landelijk bureau (Team Lokaal) en online platform Plek om kennis en ervaringen te delen

2 INVESTEREN IN MENSEN GROENLINKS ACADEMIE

- > Training en intervisie voor afdelingsbestuurders
- > Trainingen voor digital media managers en campagneleiders
- > Laagdrempelig aanbod voor nieuwe leden en geïnteresseerden ("GroenLinks voor beginners")

4 BINDEN EN ACTIVEREN VAN LEDEN EN SYMPATHISANTEN

Parallel aan de start van het schrijven van het programma voor de volgende Tweede Kamerverkiezingen organiseren we debat- en themaavonden over belangrijke thema's die in het programma aan de orde komen. We zoeken nieuwe manieren om online en offline met leden en sympathisanten in gesprek te gaan. Om elkaar te inspireren, van elkaar te leren en het debat aan te gaan

In 2018 ging Jesse Klaver in een kantine toer in gesprek met mensen uit de publieke sector. Op 9 september organiseerden we de grootste kantine van Nederland in Afas Live

In juni 2018 hadden we ons eerste GroenLinks Festival met workshops en debat

Ook in 2018 voerden we weer vele gesprekken aan de deur met kiezers. Campagne voeren was niet alleen nuttig, maar ook leuk

VERANTWOORDING GROENLINKS AFVAARDI- GING NAAR DE EUROPESE GROENE PARTIJ

SINDS HET LAATSTE GROENLINKS CONGRES IN ROTTERDAM HEBBEN ER TWEE COUNCILS VAN DE EUROPESE GROENE PARTIJ (EGP) PLAATSGEVONDEN. GROENLINKS WAS IN BEIDE GEVALLEN GOED VERTEGENWOORDIGD. HET HOOGTEPUNT VAN 2018 WAS UITERAARD DE VERKIEZING VAN BAS EICKHOUT TOT SPITZENKANDIDAAT VOOR DE EGP. SAMEN MET SKA KELLER (DUITSE GROENEN) ZAL BAS EICKHOUT HET GEZICHT VAN DE GROENEN ZIJN VOOR DE EUROPESE VERKIEZINGSCAMPAGNE DOOR HEEL EUROPA.

ANTWERPEN (MEI 2018)

In mei 2018 vond de Council plaats in Antwerpen. Dat bood de kans voor een aantal extra GroenLinkers om -gezien de nabijheid- (een deel van) de Council bij te wonen. De GroenLinks Councildelegatie bestond uit internationaal secretaris Mieke van der Vegt, Jeroni Vergeer, Barbara Wegelin en Ruth Noorduyt. Hilda Passchier was erbij als assistent van de delegatie en social media publisher.

Voor onze Vlaamse zusterpartij Groen was het een extra spannende tijd vanwege de gemeenteraadsverkiezingen die er na de zomer zouden plaatsvinden: hun kandidaat voor het burgemeesterschap van Antwerpen was dan ook een prominent spreker bij een plenaire sessie met eveneens groene stadsbestuurders uit Wenen en Utrecht (wethouder Lot van Hooijdonk). Zij presenteerden hoe zij onder meer via de invulling van de openbare ruimte, de toepassing van het openbaar vervoer en de ruimte voor de fiets aan de vergroening van hun steden werkten. In aanloop naar de Europese verkiezingen

werd een uitgebreide resolutie over de toekomst van Europa aangenomen en de procedure voor het kiezen van de Spitzenkandidaten vastgesteld. Daarnaast werd het nieuwe online platform/netwerk TILt! gelanceerd. Dat is een actieplatform voor leden, activisten, sympathisanten en betrokkenen bij groene politiek en zal gebruikt worden in de Europese campagne.

Wouter Witteveen, eerder delegatielid bij het EGPcongres in Liverpool en Provinciaal Statenlid in Gelderland, werd gekozen als lid van de Amendementen Commissie (een soort congrespresidium, dat zich bezighoudt met de procedures op de Councils).

BERLIJN (NOVEMBER 2019)

In november 2019 vond de Council in Berlijn plaats. Deze Council stond geheel in het teken van de voorbereiding op de Europese verkiezingen in mei 2019. Hoewel iedere lidstaat van de Europese Unie nationaal zijn vertegenwoordigers in het Europees Parlement kiest (op basis van een nationaal partijprogramma),

wordt in EGP verband altijd een gezamenlijke politieke lijn uitgezet die door de leden van de Council uitvoerig wordt besproken. In de slotsessie van de Council werd dit Manifesto vastgesteld, samen met een aantal politieke Prioriteiten.

In Berlijn was een groot aantal groene partijleiders aanwezig, waaronder ook Jesse Klaver. Hij nam deel aan een plenaire discussie, waarbij hij opriep om "Groene golf" die door Europa gaat, om te zetten in macht. Na een mooi verkiezingsdebat werden Ska Keller en Bas Eickhout op de zaterdag door de Council gekozen als de spitzenkandidaten voor de Europese groenen. Zij zijn de gezichten van de gezamenlijke campagne van de Europese groenen. Ook het campagneplan voor de Europese verkiezingen werd vastgesteld.

De delegatieleden Jeroni Vergeer, Paul van Dam, Barbara Wegelin en Youssef Rahman deden de onderhandelingen over de teksten van met name het Manifesto in de zogenaamde 'compromised amendment sessions'. Zij wisten een heel aantal GroenLinksamendementen overgenomen of aangenomen te krijgen. Met name de aanpassing in de tekst dat de Europese groenen niet een federatief, maar een transparant en democratisch Europa nastreven, is vermeldenswaardig.

Dit was de laatste council voor de EGP-delegatie in deze samenstelling. De nieuwe delegatie wordt op dit februaricongres gekozen.

DE EGP IS KLAAR VOOR DE CAMPAGNE!

Uitgebreidere notities en links over de councils zijn te vinden op de website europawerkgroep.groenlinks.nl en de Facebook van de Europawerkgroep die wordt gedeeld met de EGP-delegatie.

VERANTWOORDING FRACTIE EUROPEES PARLEMENT

AFGELOPEN JAAR BEHAALDE GROENLINKS EEN HISTORISCHE OVERWINNING. JUDITH STELDE NA ONDERZOEK VAST DAT DE DEMOCRATIE EN RECHTSSTAAT IN HET HONGARIJE VAN ORBAN STRUCTUREEL WORDEN BEDREIGD. ZE KREEG STEUN VAN EEN TWEE-DERDE MEERDERHEID WAARMEE HET EUROPEES PARLEMENT VOOR HET EERST DE ARTIKEL 7-NOODPROCEDURE GEBRUIKTE.

Bas kandideerde zich als lijsttrekker voor GroenLinks, maar ook als leider van de Europese groenen voor de Europese verkiezingen van mei 2019. Op het congres van de Europese Groene Partij in Berlijn werd hij samen met Ska Keller verkozen als groene kandidaten voor het voorzitterschap van de Europese Commissie.

In afwachting van de chaotische Britse besluitvorming over Brexit maakt het Europees Parlement zich op voor de verkiezingscampagne. Voordat het huidige Europees Parlement zijn laatste plenaire sessie houdt, proberen het Parlement en de Raad van Ministers nog tientallen wetten goed te keuren.

RECHTSSTAAT EN DEMOCRATIE

GroenLinks stond op voor de bescherming van de democratie en rechtsstaat in de Europese Unie. Orban gaat stug door met het vernielen van de persvrijheid, de rechtsstaat en democratie in Hongarije. Judith Sargentini speelde als rapporteur de hoofdrol in het Europees Parlement om eindelijk een rode streep te trekken. Ze herinnerde Orban in een rechtstreeks debat aan de Europese waarden waaraan Hongarije zich vrijwillig

heeft verbonden in de Europese verdragen. Ondanks dat regeringspartij Fidesz nog altijd deel uitmaakt van de Europese Christendemocratische familie (EVP) kreeg Judith een groot deel van de EVP mee en behaalde de benodigde tweederde meerderheid om een Artikel-7 procedure te starten tegen Hongarije. Ondanks de persoonlijke haatcampagne van Orban tegen Judith zet zij haar strijd voor democratie en de rechtsstaat voort onder andere door haar rapport bij de lidstaten in de Raad van Ministers te agenderen om de druk op te voeren en Orban van koers te doen veranderen.

Helaas is Hongarije niet het enige land waar fundamentele Europese waarden geschonden worden. Judith reisde ook af naar Polen waar de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht niet langer gegarandeerd is. GroenLinks zorgde er ook voor dat het Europees Parlement zich in sterke bewoordingen uitsprak over corruptie en bedreigingen voor de scheiding der machten in Roemenië. Ook agendeerden de groenen de situatie in Tsjechië waar premier Babiš wordt verdacht van belangenverstremming en corruptie.

Een van de instrumenten die de EU in handen

heeft om druk te zetten op lidstaten die fundamentele verdragsartikelen schenden, zijn Europese subsidies. GroenLinks steunde daarom voorstellen die het mogelijk maken subsidies op te schorten als lidstaten de rechtsstaat niet respecteert. Wat GroenLinks betreft moet een panel met onafhankelijke experts de Commissie bijstaan in het jaarlijks beoordelen van de staat van de rechtsstaat in alle lidstaten.

De jarenlange acties en initiatieven van de Europese groenen om klokkenluiders in de EU beter te beschermen betaalde zich uit: de Europese Commissie presenteerde daarvoor wetgeving waarover momenteel wordt onderhandeld tussen lidstaten en parlement.

KLIMAAT EN ENERGIE

Dit jaar toonde een nieuw belangrijk rapport van de VN-organisatie voor klimaatwetenschap IPCC aan: het is haalbaar om de opwarming van de aarde onder de anderhalve graad te houden, zoals afgesproken in het Parijsakkoord. Maar dan moeten politici wel in actie komen. De benodigde politieke wil was lang niet altijd aanwezig. Bas constateerde dat in de langetermijnstrategie van de Europese Commissie verzuimde om te handelen naar de bevindingen van het IPCC. De Commissie negeerde de wens van het Europees Parlement om het CO₂-reductiedoel voor 2030 aan te scherpen tot min 55 procent. Bas was aanwezig bij de klimaatop in Katowice waar het grote gat tussen nationaal klimaatbeleid en de doelstelling van het Parijsakkoord verkleind had moeten worden.

Bas speelde een belangrijke rol in de herziening van het emissiehandelssysteem. De benodigde radicale hervorming van dit systeem werd afgezwakt tot een minimale maar toch belangrijke herziening die ertoe

bijdroeg dat de prijs voor de uitstoot van CO₂ nu hoger ligt dan voorheen. Ook zorgde Bas ervoor dat landen de ruimte behouden om aanvullend nationaal beleid te voeren.

Het Europees Parlement en de EU-landen kwamen tot een akkoord over nieuwe EU-wetgeving voor duurzame energie. Daarin is afgesproken dat de doelstelling voor duurzame energie in de EU voor 2030 omhoog gaat naar 32 procent. Op het specifieke punt van bio-energie was Bas de hoofdonderhandelaar namens het parlement. Hij slaagde erin een uitfasering van palmolie als bio-brandstof in de EU vanaf 2023 voor elkaar te krijgen.

Bas ging door met agenderen van de nog altijd grote publieke financiële steun voor gasinfrastructuur in de EU. Bas maakte bezwaar tegen het Commissie-voorstel om verschillende grote gaspijpleidingen aan te merken als "projecten van gemeenschappelijk belang" waardoor ze in aanmerking komen voor Europese subsidies en steun van de Europese investeringsbank. Ook voelde hij de Europese Commissie aan de tand over de geplande pijpleiding Nord Stream 2 waardoor Oekraïne en de EU nog afhankelijker worden van Poetin's gas.

GroenLinks diende een klacht in bij Europese Ombudsman over de CO₂-uitstoot van de luchtvaart. Bas wil dat er onderzoek komt naar de wijze waarop de Europese Commissie de luchtvaartindustrie betreft bij het bepalen van haar positie omtrent het opstellen van nieuwe internationale VN-regels voor het beperken van de CO₂-uitstoot door vliegtuigen. Uit een Europees 'Wob-verzoek' is gebleken dat de Europese Commissie haar onderhandelingsstandpunten over internationale eisen voor de efficiëntie van vliegtuigen

laat bepalen door de Europese vliegtuigbouwer Airbus. Dat had tot gevolg dat de EU zich inzette voor betekenisloze standaarden, die uiteindelijk ook door de VN werden overgenomen. Bas ging naar Londen om bij de scheepvaartorganisatie IMO aan te dringen op een CO₂ doel voor de sector.

De transportsector kan een belangrijke bijdrage leveren aan het tegengaan van klimaatverandering. Bas werkte vanuit de transportcommissie en de milieucommissie aan strengere normen voor de auto-industrie. In april stemde het Europees Parlement in met wetgeving die de toegang van auto's tot de Europese markt regelt. Daarin worden voor het eerst voorzichtige lessen getrokken uit het dieseltgate-schandaal. Het voorstel zorgt voor meer transparantie en een robuuster markttoezicht met verplichte checks op de weg per 40.000 nieuw geregistreerde auto's.

Bas werkte als rapporteur aan strengere CO₂-standaarden voor trucks. Hij kreeg in het Europees Parlement steun voor verlaging van de CO₂-uitstoot van vrachtwagens: Vanaf 2025 moeten zware bedrijfsvoertuigen 20 procent minder CO₂ uitstoten. Vanaf 2030 moet dat verder zijn teruggebracht tot 35 procent. Bas zal in de komende maanden de onderhandelingen leiden met de Raad van Ministers om deze ambitie op peil te houden.

Bas werd in de commissie economische zaken aangesteld als rapporteur voor wetgeving over verduurzaming van de financiële sector. Deze nieuwe wetgeving moet ervoor zorgen dat banken, pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders hun geld duurzamer gaan beleggen. Hij scherpte het wetsvoorstel van de Europese Commissie voor duurzaamheidscriteria aan met een lijst van de meest vervuilende investeringen zodat

de financiële sector niet alleen meer gaat investeren in groen, maar ook minder in fossiele sectoren. Als onderhandelaar op het voorstel voor een pan-Europees pensioenspaarproduct kreeg Bas steun voor zijn voorstel om aanbieders van dit pensioenspaarproduct verplicht rekening te houden met duurzaamheidseisen.

GEZONDHEID, MILIEU EN CIRCULAIRE ECONOMIE

Bas zag zich gesteund door het Europees Hof van Justitie die de door de Europese Commissie vastgestelde foutmarges voor uitstootnormen bij autotesten op de weg vernietigde. Deze uitspraak maakt een einde aan de toestemming voor Europese automakers om te mogen blijven vervuilen. Bas maakte eerder al bezwaar in het Europees Parlement tegen de slappe uitwerking van uitstootnormen, maar kreeg toen niet genoeg steun van andere partijen. De Europese rechter geeft hem nu alsnog gelijk. Dat is goed nieuws voor de luchtkwaliteit.

Op initiatief van de groenen werd een commissie in het leven geroepen om de toelating van het landbouwgif glyfosaat en andere pesticiden op de Europese markt te onderzoeken. De commissie kwam tot de conclusie dat de procedures voor de toelating van pesticiden strenger en transparanter moeten worden. Het Europees Parlement pleitte ook voor een verbod op pesticiden die schadelijk zijn voor bijen.

Europa gaat de afvalwetgeving flink verbeteren. Belangrijkste punten uit het akkoord dat het Europees parlement en de lidstaten bereikten zijn het uitfasen van het storten van afval en bindende doelstellingen voor recycling. Bas stelde vast dat de omschakeling in denken over afval naar een kringlooeconomie eindelijk gemaakt is.

De EU besloot tot een verbod op een aantal plasticartikelen, waaronder op plastic eetgerei. Ook komt er een volledig verbod op oxo-plastic (plastic dat verkocht wordt als bio-plastic maar zeer schadelijk voor het milieu is). Een andere maatregel die in het oog springt is dat plasticflesjes op den duur geen losse doppen meer mogen hebben. Ook worden landen verplicht om binnen nu en tien jaar vrijwel alle plasticflessen gescheiden in te zamelen. Verder zullen fabrikanten moeten gaan betalen voor de maatschappelijke kosten om het wegwerpplastic dat ze produceren op te ruimen, zo zullen sigarettenfabrikanten gaan opdraaien voor het opruimen van sigarettenfilters. De groenen waren leidend in het agenderen van de plasticproblematiek. Deze wetgevende stappen waren nog maar enkele jaren geleden ondenkbaar geweest.

Het Europees Parlement en de EU-landen bereikten in december een akkoord over wetgeving die scheepsafval moet terugdringen. Bas Eickhout was onderhandelaar namens de groenen en zorgde ervoor dat de financiële prikkels om afval in zee te dumpen verdwijnen: een belangrijke stap in de strijd tegen de plastic soep in onze zeeën want een derde van al het afval dat in zee dobbert, is direct afkomstig van schepen.

ASIEL EN MIGRATIE

Asiel en migratie blijven de gemoederen bezighouden in de EU. GroenLinks zette de strijd voort voor een humaan Europees beleid voor vluchtelingen en betere samenwerking tussen lidstaten in plaats van het afschuiven van verantwoordelijkheid.

Judith Sargentini werd als rapporteur aangesteld voor nieuwe Europese regels die de terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers regelen. Zij zet zich ervoor in dat het Europees Parle-

ment deze regels zodanig vormgeeft dat terugkeer op een humane en effectieve manier plaatsvindt.

Judith zette zich in voor het wereldwijde migratiepact, beter bekend als het Marrakesh-akkoord. Ze volgde het internationale onderhandelingsproces op de voet en schreef mee aan de Parlementsreactie op de eerste voorstellen. Hiermee droeg ze eraan bij dat de mensenrechten van alle migranten en vluchtelingen in het akkoord centraal staan en kwetsbare groepen worden beschermd. Na een tumultueuze aanloop waarbij verschillende lidstaten de steun aan het akkoord introkken, ging Judith eind 2018 met een delegatie van het Europees Parlement naar Marrakesh waar zij haar steun uitsprak voor het akkoord.

Judith agendeerde de grondoorzaken van migratie vanuit Afrika naar Europa. Ze publiceerde samen met Vlaamse Europarlementariër Bart Staes een rapport dat uiteenzet hoe sinds de start van de migratiecrisis in 2015 het beleid van de EU in de praktijk vooral gericht is op het tegengaan van migratie richting de EU, onder andere door grenswachten te versterken. De ontwikkeling van de regio komt hierdoor onder druk, omdat deze activiteiten worden gefinancierd uit ontwikkelingsgeld. Ook gaat het rapport in op de relatie tussen ontwikkelingssamenwerking en migratie. Goed bestuur en meer democratie spelen een belangrijke rol bij migratie-overwegingen, tegelijk leidt meer economische ontwikkeling tot meer migratie op de korte termijn. Judith pleitte er ook voor om het handels-, landbouw- en visserijbeleid coherent te maken met het doel dat de EU nastreeft voor de economische ontwikkeling van Afrika.

GroenLinks stelde ook de rampzalige humanitaire situatie van vluchtelingen op de Griekse eilanden aan de kaak. Vluchtelingen die veiligheid en zekerheid zoeken en stranden op een Grieks eiland krijgen nauwelijks een humane behandeling. Een onderzoek in opdracht van Europese Groene Europarlementariërs analyseerden de gevolgen van de EU-Turkije deal in de hotspots op vijf Griekse eilanden - Lesbos, Samos, Chios, Kos en Leros. Het onderzoek toont opnieuw aan hoe dringend een eerlijk en verplicht systeem van verdeling van asielzoekers over de EU is en de noodzaak om democratische controle en transparantie op het Europese asielbeleid te verbeteren.

Dankzij een resolutie waaraan Judith meeschreef pleitte het Europees Parlement voor Europese richtlijnen die glashelder maken dat het helpen van vluchtelingen of migranten niet strafbaar gesteld mag worden.

Het Europees Parlement stemde over nieuwe regels over de Europese asielprocedure. Onder andere dankzij groene amendementen is daarin het recht op rechtsbijstand stevig verankerd. Het zou een opsteker zijn als deze positie overeind blijft in de onderhandelingen met de Raad van Ministers, aangezien de Nederlandse regering de rechten van vluchtelingen juist wil afbouwen door rechtsbijstand alleen te verlenen nadat een eerste aanvraag is afgewezen.

MEERJARENBEGROTING

In mei deed de Europese Commissie voorstellen voor de Europese begroting van de komende jaren. GroenLinks beoordeelde deze miljardenvoorstellen als een beperkte hervorming in de goede richting: de grootste kostenposten - landbouwsubsidies en structuurfondsen - worden in de voorstellen kleiner zodat er meer geld vrijkomt voor andere zaken zoals

de bestrijding van klimaatverandering en innovatie. Het Europees Parlement liet zich echter van zijn conservatieve kant zien en pleitte tegen de zin van GroenLinks in voor een fikse verhoging van de Europese begroting zonder de dringend benodigde hervormingen te eisen. In de verschillende commissies proberen Bas en Judith om de verschillende programma's waarin de regels voor de uitgaven uit de begroting te verduurzamen en eerlijker te maken. Dankzij de groenen pleit het parlement in veel programma's voor hogere verplichte delen die aan de bestrijding van klimaatverandering moeten bijdragen. Judith maakt zich er in de commissie ontwikkelingssamenwerking voor hard dat geld voor armoedebestrijding niet steeds verder wegvloeit in andere posten zoals veiligheid en het tegengaan van migratie. GroenLinks stemde tegen het Europese defensiefonds waarin voorzien is dat miljardensubsidies naar de Europese defensie-industrie gaan in plaats van in te zetten op efficiëntere samenwerking van nationale legers en civiele conflictbestrijding. Bas probeert momenteel de teleurstellende landbouwvoorstellen te verduurzamen door intensivering van vee- teelt tegen te gaan en subsidies te richten op kleinere bedrijven. Het zal nog maanden duren voordat de lidstaten en het Parlement akkoorden bereiken over de verschillende onderdelen van de Europese begroting.

HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

GroenLinks stemde tegen het handelsakkoord tussen de EU en Japan omdat in dit akkoord dezelfde fouten uit het verleden worden herhaald. De EU verzuimde om substantiële en afdwingbare duurzaamheidsbepalingen op te nemen waardoor het onwaarschijnlijk is dat de nauwere handelsrelaties met Japan zullen bijdragen aan een eerlijkere en duurzamere wereld.

Nog te vaak komen bedrijven weg met misstanden die ze elders in de wereld hebben veroorzaakt, dikwijls omdat het buiten de jurisdictie valt, bij een dochteronderneming gebeurde of ergens in de toeleveringsketen. Om deze problematiek aan te pakken wordt er bij de VN sinds 2014 gewerkt aan een bindend verdrag dat multinationals en landen ertoe verplicht mensenrechten te respecteren en toegang tot de rechtspraak te verzekeren. Tot nu toe stelde de Europese Commissie zich zeer afwachtend op en was op momenten zelfs belemmerend voor dit proces. Judith werkte mee aan een resolutie waarin de EU en de lidstaten worden opgeroepen met ambitie en een constructieve opstelling deel te nemen aan de onderhandelingen. Judith bezocht een VN-bijeenkomst in Geneve waar over het verdrag onderhandeld werd, om het initiatief kracht bij te zetten.

EERLIJKE BELASTINGEN

Als het aan het Europees Parlement lag, zouden multinationals ondertussen fatsoenlijk belasting betalen. Dit jaar stemde GroenLinks en een meerderheid van het parlement voor een ambitieuze gemeenschappelijke grondslag voor de vennootschapsbelasting. Dit voorstel zou er eindelijk voor kunnen zorgen dat bedrijven daar belasting betalen waar ze hun activiteiten uitvoeren en winst maken. Ook stemde het parlement inclusief GroenLinks in met een belasting voor techbedrijven als Google, Facebook en Amazon omdat deze bedrijven zich grotendeels aan ouderwetse belastingstelsels onttrekken. Ondanks het feit dat een overweldigende meerderheid van Europarlementariërs de noodzaak van eerlijkere belastingen ziet, blijven deze wetten echter wachten op de benodigde unanieme goedkeuring van de 28 lidstaten. Bas wijst erop dat dit vetorecht multinationals in kaart speelt. GroenLinks pleit er daarom voor om

gebruik te maken van de mogelijkheden die het EU-verdrag biedt om met meerderheidsstemming over maatregelen tegen belastingontwijking te besluiten.

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers stemden in met nieuwe witwasregels die in 2017 onder leiding van Judith tot stand kwamen. Deze regels zorgen voor meer transparantie over de personen achter bedrijven waardoor het moeilijker wordt om geld te verbergen voor justitie of de fiscus.

VEILIGHEID

Na de verschillende terroristische aanslagen in Europa, boog een speciale onderzoekscommissie in het Europees Parlement zich over de rol van de EU in het bestrijden van terrorisme. Judith was als vicevoorzitter van deze commissie betrokken bij de eindconclusies met aanbevelingen. GroenLinks deed voorstellen om te werken aan een gemeenschappelijke Europese veiligheidsstructuur zodat nationale autoriteiten niet langer langs elkaar heen werken. Ook pleitte Judith voor meer aandacht en middelen voor de preventiekant om radicalisering in de samenleving en in gevangenissen tegen te gaan. Ook wilde GroenLinks aanscherping van de regels voor wapenbezit en -export. De aanbevelingen van de speciale commissie bevatten veel van deze elementen, maar GroenLinks onthield zich van stemming omdat een rechtse meerderheid in het eindrapport tegelijkertijd aandrang op meer massa-surveillance en de migratieproblematiek oneigenlijk met terrorisme vermengde.

OVERIG

GroenLinks verzette zich met succes tegen een voorstel van de Europese Commissie om de sociale bescherming van vrachtwagenchauffeurs af te zwakken. In het oorspronkelijke

voorstel van de Europese Commissie en de transportcommissie van het Europe Parlement werden de rij- en rusttijden voor chauffeurs opgerekt en zou voor hen de arbeidsvoorwaarden van hun land van herkomst gelden. Het zou het mogelijk maken voor chauffeurs om tot zestien dagen achter elkaar twaalf uur te rijden. Een meerderheid van het voltallige parlement stemde dit voorstel echter weg.

GroenLinks stemde tegen de uiterst controversiële nieuwe regels voor auteursrechten die een heffing op links naar onder andere nieuwssites en een verplicht uploadfilter dat techbedrijven als Google, Facebook en Twitter moeten gaan gebruiken om materiaal waarop copyrights berusten te weren.

GroenLinks nomineerde de Marokkaanse protestleider Nasser Zefzafi voor de Sacharovprijs voor mensenrechten en de vrijheid van denken. Ruim een jaar geleden werd Nasser Zefzafi gearresteerd door de Marokkaanse autoriteiten, omdat hij zich als protestleider van de Hirak-beweging sterk maakte voor beter onderwijs, goede gezondheidszorg, meer werkgelegenheid en het tegengaan van corruptie in het Rif-gebied.

VERANTWOORDING EERSTE KAMER FRACTIE

VIER JAAR GEDAAN NOG VIER MAANDEN TE GAAN

Met de laatste maanden voor de huidige Senaatsfractie in het vooruitzicht, is het tijd om terug te blikken op het laatste volledige politieke jaar in de Eerste Kamer. Marijke Vos verliet de fractie om als eerste Groen-Links-politicus in de Raad van State plaats te nemen. Omwille van deze positie heeft zij (na een waardig afscheid met een seminar) al haar partijpolitieke activiteiten per 1 oktober gestaakt. Harmen Binnema heeft zich in het afgelopen half jaar een waardig opvolger van Marijke getoond.

Inhoudelijk heeft de Senaatsfractie in de afgelopen periode zich in de oppositie succesvol geprofileerd op thema's als het beschermen van de positie van vluchtelingen, het waarborgen van privacy en het beschermen van de rechtsstaat.

Met lede ogen zag de fractie daarentegen ondermaatse wetten als de Wet inlichtingen en veiligheidsdiensten (Wiv), de Wet gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding en de Intrekking van de Wet raadgevend referendum aangenomen worden. En in het uiten van kritiek op zulke wetten stond de fractie niet alleen. Ook Kamervoorzitter Ankie Broekers-Knol (VVD) gaf in het NRC toe soms schoorvoetend akkoord te gaan met tekortschietende wetgeving vanwege politieke overwegingen. In dat licht is de verkiezing van de nieuwe Kamer, waarbij de coalitie haar meerderheid dreigt te verliezen, extra spannend.

EEN SOLIDAIRE RECHTSSTAAT

Onze fractie heeft in 2018 een belangrijke bijdrage geleverd aan de toonzetting op de beoordeling van de rechtsstatelijkheid van wetsvoorstellen. Zo heeft Tineke op het gebied van vluchtelingen met een motie afgedwongen dat de regering alvorens het afschaffen van de rechtsbijstand voor asielzoekers in de eerste fases van de asielprocedure aantoonbaar moet maken dat dit niet ten koste gaat van de zorgvuldigheid van de asielprocedure. Daarnaast heeft de commissie Justitie en Veiligheid op verzoek van Tineke besloten om een deskundigenbijeenkomst in te lassen om de rechtsstatelijkheid en proportionaliteit van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring nader te onderzoeken. Dit wetsvoorstel maakt het mogelijk om een specifieke risicogroep van vreemdelingen vast te zetten en zo te garanderen dat ze beschikbaar blijven voor uitzetting. Doorgaans geldt voor hen een strenger regime dan voor strafrechtelijk gedetineerden, en bovendien kunnen ook kinderen in detentie en zelfs in isolatie worden gezet. Het debat moet nog plaatsvinden.

De donorwet werd mede door steun van onze fractie, uiteindelijk met drie leden vóór, en een tegenstem, aangenomen in lijn met de mate van steun onder de leden van Groen-Links. De Eerste Kamer houdt ook de regering bij de les door kritisch te kijken naar de argumentatie. Bij het debat over de halvering van het collegegeld voor eerstejaars gaf de Kamer de regering een stevige tik op de

vingers door in te stemmen met een motie van Ruud die de regering vraagt om “te streven naar op onderzoek gebaseerde argumentaties”. Als voorzitter van de commissie Koninkrijksrelaties stuurde Ruud aan op het organiseren van een deskundigenbijeenkomst over de verantwoordelijkheid van Nederland voor de omstandigheden waarin Venezolaanse vluchtelingen verblijven op Curaçao.

Volgens de Senaatsfractie kan de regering zich niet veroorloven om stilzittend toe te kijken terwijl Venezolaanse vluchtelingen door het gebrek aan een asielprocedure op Curaçao worden vastgezet of teruggestuurd worden terwijl de onrust in Venezuela voortwoedt. Tineke kreeg een meerderheid achter haar motie die de regering verzoekt om samen met de Caribische landen te waarborgen dat vluchtelingen toegang hebben tot zorgvuldige asielprocedures en goede opvang, en niet langer automatisch worden vastgezet. Voor vluchtelingen zette Tineke zich ook in als rapporteur voor het parlement van de Raad van Europa. In juni vorig jaar nam dat parlement haar resolutie aan, die lidstaten en ook de Europese Unie oproept om te zorgen dat migratiedeals met andere landen altijd in overeenstemming zijn met de mensenrechten. Daarom zou er vooraf een impact assessment moeten worden gedaan, en zouden de gevolgen van de samenwerking onafhankelijk moeten worden gemonitord. Als samenwerking de mensenrechten blijken te schenden (denk aan de samenwerking met de Libische Kustwacht), dan moet dat leiden tot opschorting.

In januari 2019 werd de resolutie van Tineke aangenomen over intrekking van de nationaliteit als anti-terrorisme maatregel. De resolutie roept landen op om dit alleen te doen op basis van een strafrechtelijke veroordeling

(dus niet zoals in Nederland) en om zich te onthouden van discriminatie tussen genaturaliseerde burgers of degenen die bij geboorte de nationaliteit bezitten (dus niet zoals in Nederland).

DEMOCRATIE EN INTEGRITEIT

Vorig jaar nam het Congres een motie aan over deliberatieve democratie. Frits heeft in lijn met het Congres in de Eerste Kamer een motie ingediend tijdens de plenaire behandeling van het intrekken van het raadgevend referendum. Juist omdat het referendum een van de enige instrumenten was waarmee de regering experimenteerde met nieuwe vormen van directe democratie heeft Frits gepleit voor een alternatieve visie van de regering op het ontwikkelen van nieuwe experimenten met directe en lokale democratie. Zo stuurt Frits namens de Senaatsfractie aan op innovatie ter verbetering van ons democratisch bestel. Dat het van belang is om oog te hebben voor democratische vernieuwing werd later dit jaar nogmaals bevestigd door de conclusies in het eindrapport van de Staatscommissie Remkes, dat op dit moment wordt behandeld.

De Eerste Kamer ondervond een storm aan kritiek na een aantal kritische publicaties door onder andere Follow The Money en een uitzending van Zondag met Lubach. Mede door deze berichtgeving verscheen het onderwerp integriteit in 2018 veelvuldig op de agenda van de Eerste Kamer. In een openbaar debat pleit de Senaatsfractie onder andere voor een Kamerbrede gedragscode voor Senatoren en hun nevenfuncties, met een mechanisme voor onafhankelijk toezicht en handhaving.

DRAAGVLAK VOOR (KLIMAAT)BELEID

Naast het waarborgen van de rechtsstaat en de positie van vluchtelingen heeft de Eerste Kamerfractie oog voor het thema klimaat. Zo werd Harmen als kersverse senator in het diepe gegooid met zijn maidenspeech over de minimalisering van de gaswinning in Groningen. Kort daarna stonden de Algemene Financiële Beschouwingen en het Belastingplan op de agenda. Op het gebied van breed draagvlak voor klimaatmaatregelen diende Harmen een motie in die moest voorkomen dat de energiebelasting leidt tot een lastenverzwaring voor de laagste inkomens. Hoewel deze motie breed ondersteund werd door oppositiepartijen heeft de coalitie hier een kans laten liggen om het draagvlak voor klimaatmaatregelen te verstevigen. Overigens werd een motie over een evenredige lastenverdeling bij klimaatmaatregelen ook door gebrek aan steun van de coalitiepartijen verworpen.

ECONOMIE EN SOCIALE ZEKERHEID

De Senaatsfractie heeft zich in 2018 verzet tegen enkele voor GroenLinks onacceptabele aspecten van het sociaaleconomisch beleid van de regering. Harmen nam namens de fractie deel aan de Algemene Financiële Beschouwingen, waar hij felle kritiek had op de 'race-to-the-bottom' die het kabinet aanwakkert door als alternatief voor de dividendbelasting de winstbelasting voor bedrijven verder te verlagen en het lage btw-tarief generiek te verhogen. Tineke diende namens de fractie succesvol een motie ingediend om te waarborgen dat kwetsbare zzp-ers en flexwerkers toegang krijgen tot een sociaal vangnet bij arbeidsongeschiktheid en pensioenrechten. Ruard vroeg staatssecretaris Knops herhaaldelijk om een sociaal minimum vast te stellen in Caribisch Nederland om de kloof tussen inkomens en het prijspeil te dichten.

AFSCHEID

Zoals gezegd verliet Marijke de fractie afscheid vanwege haar benoeming tot lid van de Raad van State. Voor Tineke was dit haar laatste termijn als senator, maar wij gaan haar terugzien in het Europees Parlement namens onze partij. Harmen en Frits nemen aan het einde van deze periode eveneens afscheid van de fractie. In de afgelopen jaren heeft de Senaatsfractie het belang van continuïteit en het institutioneel geheugen ondervonden bij de behandeling van wetsvoorstellen, die vaak verspreid over verschillende jaren plaatsvindt. Wat betreft de continuïteit staat de fractie met de terugkeer van Margreet en het aanblijven van Ruard in een goede positie. Fractiemedewerker Michiel en stagiair Daro zullen de nieuwe fractie zo goed mogelijk ondersteunen. De Senatoren zorgen daarnaast voor een zorgvuldige overdracht aan de kandidaten die het werk gaan voortzetten in de toekomstige fractie onder leiding van oudgediende Paul Rosenmöller.

VERANTWOORDING TWEEDE KAMER FRACTIE

DE TWEEDE KAMERFRACTIE KIJKT TERUG OP BEWOGEN JAAR. EEN JAAR WAARIN WE ALS GROOTSTE LINKSE OPPOSITIEPARTIJ OPNIEUW HARD GEWERKT HEBBEN VOOR EEN GROENER EN SOCIALER NEDERLAND. EN WE BOEKTEN DAARBIJ RESULTATEN.

Daarnaast hadden we een aantal wisselingen in de fractie. Paul Smeulders, Laura Bromet en Wim-Jan Renkema vervingen Linda Voortman, Rik Grashoff en Liesbeth van Tongeren. Een van de grootste debatten dit jaar ging over de afschaffing van de dividendbelasting, een maatregel die symbool staat voor de politieke koers van dit kabinet. Rutte III kiest voor multinationals, terwijl GroenLinks kiest voor mens en milieu: stevige maatregelen om de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen en een veel socialer beleid.

Alle gesprekken die Jesse Klaver het afgelopen jaar heeft gevoerd in het kader van de Kantinetour, laten één ding heel duidelijk zien: de publieke sector verkeert in crisis. Het is hard nodig dat we fors investeren in de publieke sector. Dat we mensen die in de zorg, het onderwijs en bij de politie werken, gewoon fatsoenlijk gaan betalen. Dat zij zeggenschap hebben over hun werk, en niet bezwijken onder bureaucratie en werkdruk. In september waren zo'n 1700 mensen bijeen in AFAS Live: de grootste kantine van Nederland. Daar gingen fysiotherapeuten, wijkverpleegkundigen, leraren, buschauffeurs en politieagenten met elkaar in gesprek. Zo bouwen we verder aan de beweging die Nederland gaat veranderen. De verhalen uit de kantinetour vertalen we naar politieke inzet bij ons Tweede Kamer-

werk. Door voorstellen te doen op de verschillende portefeuilles, maar bijvoorbeeld ook in de tegenbegroting 'Mensen boven multinationals' voor 2019 die we samen met de PvdA en SP maakten. Daarmee laten we zien dat eerlijker en groenere keuzes mogelijk zijn als het kabinet bereid zou zijn de multinationals niet de hand boven het hoofd te houden.

SOCIALE ZAKEN

Een van de grote en principiële discussies op het gebied van sociale zaken was het plan van het kabinet om mensen met een arbeidsbeperking onder het minimumloon te gaan betalen: loondispensatie. Samen met maatschappelijke organisaties en andere partijen hebben GroenLinks woordvoerders Linda Voortman en later Wim-Jan Renkema zich stevig hiertegen verzet. Met succes: het plan is van tafel.

Onze Sociale Zaken woordvoerders deden vele voorstellen voor een eerlijkere arbeidsmarkt: zo maakte Zihni Özdil samen met SP en PvdA een initiatiefnota om flexwerk duurder te maken dan vaste contracten en werkten hij en Paul Smeulders met dezelfde linkse partijen aan een wet om mensen met een payroll-contract hetzelfde te betalen als hun collega's. Wim-Jan Renkema werkt aan een initiatiefwet om bij elke organisatie

vertrouwenspersonen te verplichten, zodat werknemers beter worden beschermd. Paul Smeulders presenteerde een initiatiefwet om pensioenkortingen te voorkomen.

ZORG

Woordvoerder zorg Corinne Ellemeet zette zich op allerlei manieren in voor betere zorg waarbij de patiënt centraal staat. Ze deed meerdere voorstellen voor minder marktwerking in de zorg. Zo maakte ze met PvdA en SP een nota over de farmaceutische industrie, presenteerde ze een initiatiefwet om het verplichte aanbesteden in de Wmo en jeugdzorg te schrappen en deed ze voorstellen om winstuitkeringen aan banden te leggen. Om de kwaliteit van de wijkverpleging te garanderen en wijkverpleegkundigen een goed salaris te bieden, deed ze het voorstel om een standaardtarief voor wijkverpleegkundigen in te voeren.

Daarnaast presenteerde Corinne de nota 'Lachend Tachtig' met daarin de Groen-Links-visie voor betere ouderenzorg, maakte ze samen met de PvdA een initiatiefwet om de abortuspil bij de huisarts te laten verstrekken en problematiseerde ze succesvol de subsidies van de regering aan Siriz, de organisatie die onafhankelijke keuzehulp bij abortus zou moeten geven.

Wim-Jan Renkema, die halverwege het jaar begon met de portefeuille preventie en geestelijke gezondheidszorg, was kritisch op het vrijblijvende preventie-akkoord dat de regering samen met de levensmiddelenindustrie heeft gemaakt. Een motie van Wim-Jan om de wachtlijsten in de geestelijke gezondheidszorg aan te pakken is aangenomen.

Woordvoerder jeugdzorg Lisa Westerveld maakt zich sterk voor de problemen waar

jongeren tegenaan lopen als gevolg van de forse tekorten in verschillende gemeenten. Ze deed voorstellen om de wachtlijsten in de jeugdzorg inzichtelijk te maken en onderwijs in iedere jeugdzorginstelling te regelen. Als woordvoerder sport deed ze voorstellen om de sport betaalbaar en toegankelijk te maken, zodat ook kinderen die het thuis niet breed hebben en mensen met een handicap kunnen sporten.

ONDERWIJS

In het hele onderwijs is het onrustig. De toegankelijkheid van het stelsel staat onder druk en door jarenlange verwaarlozing van het personeelsbestand kampt het hele onderwijs met personeelstekorten. Na jarenlang nauwelijks salarisverhoging te ontvangen, roerden de leraren zich het afgelopen jaar volop. Onderwijswoordvoerders Lisa Westerveld en Zihni Özdil steunden de acties van POinActie en andere onderwijsorganisaties volop en deden eigen voorstellen in de Tweede Kamer voor minder werkdruk en een eerlijker beloning voor docenten in het primair en voortgezet onderwijs.

Daarnaast zetten onze Kamerleden zich in voor de toegankelijkheid en gelijke kansen in het onderwijs. Zo werkte Lisa aan twee initiatiefwetten: een om de voorschool betaalbaar te maken voor kinderen van werkenden met een laag inkomen en een voor het schrappen van de eigen ouderbijdrage voor schoolactiviteiten. Ze deed meerdere voorstellen om passend onderwijs te verbeteren, zodat minder kinderen thuis zitten en de werkdruk van leraren behapbaar blijft. Ook deed ze met succes het voorstel om in iedere lerarenopleiding aandacht te besteden aan het herkennen van kindermishandeling. Zihni deed voorstellen om de schoolkosten voor mbo-ers te maximeren en aan te moedigen

dat scholen de materialen die mbo-studenten nodig hebben voor hun opleiding in bruikleen geven. Hij pleitte voor titels voor mbo-studenten, net zoals studenten in het hoger onderwijs die krijgen. Tot slot voerde hij felle oppositie tegen een verhoging van de rente op studietoelagen.

CULTUUR, MEDIA EN EMANCIPATIE

Cultuurwoordvoerder Corinne Ellemeest maakte zich hard voor eerlijke beloning in de cultuursector. Bij Media pleitte Lisa Westerveld voor meer toegankelijke programma's voor doven en blinden op de publieke omroep, en voor een heffing voor grote internationale mediabedrijven zoals Netflix zodat geld terugvloeit naar Nederlandse mediamakers. Ook kwam ze met voorstellen om de lokale en regionale journalistiek te versterken om de controlerende functie van de pers te versterken.

2018 was ook het jaar van #metoo. Nevin Özütok stelde er meerdere keren vragen over. Zij drong aan op een verantwoordelijk bewindspersoon die hier op aan te spreken is. Daarnaast presenteerde Nevin Özütok een initiatiefwet die wettelijk gelijke beloning voor vrouwen en mannen moet regelen en werd een motie aangenomen die aandrang op snelle uitvoering van het Roze Stembusakkoord.

KLIMAAT

Onze fractie daagde dit zogenaamd "groenste kabinet ooit" uit om met echte klimaatmaatregelen te komen. Jesse Klaver en klimaatwoordvoerder Tom van der Lee onderhandelden met de vier coalitiepartijen over de Klimaatwet en bereikten dat ook zij zich achter de wet schaalden. Daarmee committeren de politieke partijen zich aan de doelstelling van 49 procent CO₂-reductie in 2030 en 95 procent CO₂-reductie in 2050. De wet is aangenomen door de Tweede Kamer en

wordt in 2019 behandeld in de Eerste Kamer. Tom deed met succes voorstellen om de CO₂-uitstoot met 1,5 megaton te verminderen en om de rekening van de energietransitie neer te leggen bij vervuilende bedrijven in plaats van bij burgers. Bedrijven worden nu bijvoorbeeld verplicht om in 2020 over te stappen op led-verlichting en ieder jaar hun verwarmingsinstallatie goed waterzijdig in te regelen. Daarnaast werden dit jaar eindelijk stappen gezet om de gaswinning in Groningen naar beneden te schroeven, iets waar GroenLinks bij monde van woordvoerders Liesbeth van Tongeren en later Tom van der Lee lang op aan hebben gedrongen.

VERVOER, INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Het afgelopen jaar nam het maatschappelijk debat over vliegen een vlucht. Wordvoerder Suzanne Kröger speelt een belangrijke rol in dat debat. Zij trekt samen met maatschappelijke organisaties en bezorgde burgers op tegen de uitbreiding van Schiphol en de komst van vliegveld Lelystad. Ze deed concrete voorstellen om de trein een beter alternatief te maken voor vliegen, zoals meer internationale treinen vanaf Schiphol. De Tweede Kamer nam een motie van haar aan om Nederland weer te laten aansluiten bij het Europese netwerk van slaaptreinen. Daarnaast werkte Suzanne aan voorstellen om afval en plastic terug te dringen door het invoeren van statiegeld en een verbod op het vernietigen van nieuwe producten zoals het verbranden van ongedragen kleding.

NATUUR, LANDBOUW EN DIERENWELZIJN

Laura Bromet presenteerde recent een initiatiefvoorstel om het veen in Nederland beter te beschermen. Zij ging in gesprek met boeren uit het hele land over alternatieven voor de zeer intensieve veehouderij. Een voorstel van Laura om een heffing op

kunstmest te introduceren werd aangenomen, net zoals haar idee om boeren op Schiermonnikoog te helpen met de reductie van hun veestapel, wat als voorbeeld van vermindering van vee dient voor andere plekken in Nederland. Ook werd Laura's Haaien Actie Plan (HAP) waarmee de Caribische natuur en haaien die daar leven beter beschermd worden, overgenomen, en moeten op haar voorstel Nederlandse internationaal werkende bedrijven in de agrarische sector vergelijkbare dierenwelzijnseisen hebben als de bedrijven werkzaam in Nederland.

BINNENLANDSE ZAKEN EN WONEN

Het tekort aan betaalbare woningen begint nijpend te worden, en het kabinet doet er onvoldoende tegen. Daarom kwam woordvoerder wonen Paul Smeulders dit jaar onder andere met een voorstel voor sociale middenhuur en werkt hij samen met PvdA en SP aan een initiatiefwet die voldoende betaalbare woningen moet garanderen.

Nevin Özütok heeft zich het afgelopen jaar hard gemaakt voor "mensenrechten in het gehele Koninkrijk", dus de bestrijding van armoede, invoering van een sociaal minimum, menselijke gevangenisopvang en schone lucht door sluiting van de Isla Raffinaderij, in Caribisch Nederland. Daarnaast vroeg ze aandacht voor deelname van iedereen, ook minder digitaal vaardige mensen, aan de samenleving en de overheid. Tot slot is er dankzij een motie van Nevin structurele subsidie voor herdenking van het Slavernijverleden gekomen.

Bart Snels paste samen met D66 de Wet Open Overheid in overleg met het kabinet aan. Aan het einde van 2018 dienden ze de wet opnieuw in. Deze wet draagt bij aan een meer actieve openbaarheid van overheidsinformatie.

JUSTITIE EN VEILIGHEID

Het jaar begon voor Kathalijne Buitenweg met een felle campagne tegen de Sleepwet, omdat de wet een grote inbreuk maakt op de privacy van mensen. Zij maakte zelf een reparatiewet. Nadat het referendum eindigde in een duidelijk 'nee' heeft het kabinet de wet aangepast. Ook maakte Kathalijne zich hard voor een betere positie en minder werkdruk voor politieagenten en om de zaken bij de Nationale Politie op orde te krijgen. En ze was de drijvende kracht achter de bewustwording van de risico's van Chinese betrokkenheid bij de ontwikkeling van software voor de door politie, brandweer en ambulances gebruikte communicatieapparatuur.

Op initiatief van Kathalijne komt er een wetwijziging om huwelijkse gevangenschap tegen te gaan. Dankzij de wijziging kunnen partners niet langer weigeren mee te werken aan de ontbinding van een religieus huwelijk.

Ook stemde de Tweede Kamer dit jaar in met de initiatiefwet van Nevin Özütok en D66 en PvdA, om transgender personen en intersekse personen expliciet te beschermen tegen discriminatie via een aanpassing van de Algemene wet gelijke behandeling.

BUITENLANDSE ZAKEN EN MIGRATIE

Wat Buitenlandse Zaken betreft was het een tumultueus jaar. Niet alleen zorgden de Brexit, president Trump en de aanhoudende oorlog in Syrië voor verschuivende geopolitieke verhoudingen, in eigen land voerde Bram van Ojik stevige debatten met minister Zijlstra over zijn onware uitspraken en kort daarna met minister Blok over zijn uitspraken over de multiculturele samenleving. Een motie van Bram die de aanleg bemoeilijkt van Nord Stream 2, waardoor de Europese gasafhankelijkheid van Rusland onwenselijk wordt

vergroot, werd aangenomen. Ook werd zijn voorstel om een einde te maken aan Europese wapenleveranties aan Saoedi-Arabië aangenomen door een meerderheid van de Tweede Kamer.

Daarnaast kwam Bram op voor de rechten van asielkinderen. Hij stelde herhaaldelijk vragen over de dreigende uitzetting van kinderen die hier al lang wonen, deed voorstellen voor een ruimhartiger kinderpardon en zijn initiatiefwet om de rechten van asielkinderen beter te verankeren wordt binnenkort behandeld in de Tweede Kamer. Ook vroeg Bram herhaaldelijk aandacht voor de nog altijd voortdurende schrijnende situatie in de opvang voor asielzoekers op de Griekse eilanden. Zijn motie, waarin de regering werd opgedragen al het mogelijke te doen om in internationaal verband een einde te maken aan die situatie, is aangenomen maar helaas nog onvoldoende uitgevoerd.

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, BUITENLANDSE HANDEL EN DEFENSIE

Isabelle Diks kreeg bij de begrotingbehandeling voor elkaar dat er volgend jaar 2 miljoen euro extra wordt uitgetrokken om meisjesbesnijdenis tegen te gaan. Ze heeft veel kritische vragen gesteld over de participatie van Nederlandse bedrijven in de ontbossing van het Amazone-regenwoud en de palmolie-industrie. Mede op haar aandringen wordt het moeilijker om met een brievenbusfirma via Nederland misbruik te maken van investeringsbescherming in handelsverdragen. Op het gebied van defensie hekelde zij de slechte uitrusting van de militairen. De Tweede Kamer nam een voorstel van Isabelle aan voor meer parlementaire controle op materieeluitgaven van Defensie. Aan het begin van het jaar stemde de Kamer in met het uitbreiden van de militaire dienstplicht

naar vrouwen. Daarbij werd een amendement van Isabelle aangenomen waarmee wordt geregeld dat, mocht de dienstplicht worden geactiveerd, de Kamer kan meebeslissen over welke groepen hiervan worden uitgezonderd.

BELASTINGEN EN FINANCIËN

Het D-woord was het woord van het jaar: dividendbelasting. Samen met vele maatschappelijke bondgenoten verzetten Jesse Klaver en financieel woordvoerder Bart Snels zich bijna een jaar lang tegen het afschaffen van de dividendbelasting. Ze maakten zelfs een herstelwet om de afschaffing snel terug te draaien, die gesteund werd door vrijwel alle oppositiepartijen. Verder diende Bart Snels samen met zes andere partijen een initiatiefwet in die excessieve bankiersbeloningen aan banden moet leggen en maakte hij de eerder genoemde tegenbegroting met de PvdA en SP.

LEES VERDER IN DE DAGKRANT!

- > Eventuele moties; deze kunnen worden ingediend uiterlijk 6 februari 2018 10.29 uur (zie ook congres.groenlinks.nl)
- > Eventuele aanvullingen op en wijzigingen van de congreskrant
- > Aanvullende praktische informatie voor de dag zelf

De dagkrant is beschikbaar op papier tijdens het congres (wordt uitgereikt bij de aanmeldbalie) en kun je in zijn geheel online vinden vanaf 14 februari via congres.groenlinks.nl. Wil je je zoveel mogelijk vooraf inlezen, houd dit dan in de gaten.